

Jelena Knešaurek

Hrvoje Carić

Kulturni događaji
i manifestacije
u turizmu

Jelena Knešaurek
Hrvoje Carić

Hrvatsko društvo
glazbenih umjetnika

Institut za turizam

Kulturni događaji
i manifestacije
u turizmu

Kulturni događaji i manifestacije u turizmu

Autori:

Jelena Knešaurek i Hrvoje Carić

Nakladnik:

Hrvatsko društvo glazbenih
umjetnika

Za nakladnika:

Višnja Mažuran Brajković

Broj tiskanih primjeraka:

1000

Tiskara:

Sveučilišna tiskara, Zagreb

Zagreb, 2018.

ISBN: 978-953-59907-0-3

Publikacija je ostvarena
uz potporu
Ministarstva turizma
Republike Hrvatske

Ministarstvo turizma
REPUBLIKE HRVATSKE

Sadržaj

Predgovor	5
1. Sadržaj i opseg kulturnih događaja	9
2. Elementi uspješnosti	17
3. Filmske i kazališne manifestacije	29
4. Koncerti klasične glazbe, jazza i popularne glazbe	47
5. Tradicijski instrumenti i glazbena baština	59
6. Arheološka i povijesna baština kao nositeljica događaja u turizmu	67
7. Glazbena edukacija u turizmu	75
8. Mali događaji u ruralnom ambijentu	81
9. Kultura prehrane - festivali hrane	91
10. Kako organizirati uspješan kulturni događaj	99
11. Zaključak	107

Predgovor

Ministarstvo turizma Republike Hrvatske je u Strategiji razvoja turizma do 2020. godine označilo kulturni turizam kao ključni proizvod. Nastavno je, u Akcijskom planu razvoja kulturnog turizma, u svojim ciljevima istaknulo važnost razvoja i diverzificiranja portfelja kulturno-turističkih proizvoda te poticanja vremenske i geografske disperzije turističke potražnje. Ovim priručnikom se želi doprinijeti navedenom, ali i ciljevima podizanja razine:

- znanja, vještina i kompetencija za razvoj kulturnog turizma na svim razinama
- kvalitete turističkih proizvoda uključivanjem kreativnih i kulturnih industrija u njegovo osmišljavanje.

U tom smislu, krovne udruge poput Hrvatskog društva glazbenih umjetnika koje imaju široku mrežu i brojno članstvo, predstavljaju ključnog partnera u afirmaciji umjetnika u formiranju kulturnih sadržaja u turizmu.

Kad se uzme u obzir da je turizam doživljava nosiva paradigma, onda upravo kulturni događaji predstavljaju jednu od osnova razvoja proizvoda i usluga koji „novom“, postmaterijalističkom profilu turista mogu pružiti toliko traženo uključivanje u doživljaje više razine vrijednosti.

Dr.sc. Renata Tomljenović
Institut za turizam, Zagreb

1

Sadržaj i opseg
kulturnih
dogadaja

1. Sadržaj i opseg kulturnih događaja

1.1. Definicija pojma kulturnog događaja

Varaždinske barokne večeri, Motovunski filmski festival, Osorski glazbeni festival, Filmski festival u Taboru, Festival europske kratke priče, PIF – Međunarodni festival kazališta lutaka, Međunarodna smotra folklor, Večeri na Griču, Makarsko kulturno ljeto, Osječko ljeto kulture, ULTRA festival u Splitu, Splitsko ljeto, Pasionska baština i Festival svjetske književnosti samo su neki od brojnih kulturnih događaja organiziranih diljem Republike Hrvatske od kasnog proljeća do rane jeseni.

U Europi, pak, definicija kulturnog događaja ovisi o kulturno povijesnoj regiji koju posjećujemo. Njemačka, Austrija, Mađarska, Slovačka i Češka pojam festivala najčešće izjednačavaju s glazbenim festivalom. Prije svega, riječ je o festivalima ozbiljne glazbe koji su često posvećeni (samo) opernoj umjetnosti, krasi ih visoki profesionalizam u organizaciji te financijska podrška na svim razinama (grad, pokrajina, država, sponzori).¹

U Francuskoj su festivali često tematski ograničeni i bave se relativno uskim umjetničkim područjem (npr. *Filmski festival u Cannesu, Festival barokne glazbe u Ambronayu, Kazališni festival u Avignonu*, itd.). Događaji koji se temelje na baštini i gospodarstvu okupljaju brojne vrste umjetnosti nadahnute npr. keltskom kulturom, baroknom glazbom, proizvodnjom vina, itd., dok se oni lokalnog karaktera snažno vezuju uz lokalno gospodarstvo koje pritom intenzivno promiču. Upravo se

¹ <http://www.manager-magazin.de/lifestyle/reise/a-830839.html>; U ovom tekstu ističe se deset ponajboljih festivala koji su redom posvećeni ozbiljnoj glazbi, a spominju se festivali u Njemačkoj, Austriji, Norveškoj, Francuskoj i Italiji. Svaki od navedenih ističe se iznimno atraktivnom i skupom produkcijom i pomno odabranim programima i izvođačima.

Francuzi diče iznimno velikim brojem posjetitelja festivala koji je prošle godine dosegao broj od gotovo šest milijuna posjetitelja².

Zemlje Skandinavije mnoge događaje vezuju uz prirodu, mijene godišnjih doba, fenomen bijelih noći, itd., a popularna je i suvremena zabavna glazba svih profila: pop, rock, funk, jazz, rap, elektronička glazba, itd³.

Temelj svakog festivala i/ili manifestacije jest kulturni događaj ili kulturni događaji.

Hrvatski jezični portal u rječniku hrvatskog jezika definira događaj kao ono što se zbilom dogodilo u neko određivo vrijeme i na odredivu mjestu, ali i kao važnu pojavu i osobitu zgodu⁴. Kulturni događaj, prema tome, implicira susret publike s umjetničkim događajem na određenom mjestu i u određeno vrijeme.

Na portalu Vlade Québeca (Kanada) definiraju se pojmovi važni za djelatnosti u kulturi i turizmu, pa tako i turistički događaj. On se opisuje kao „javna manifestacija čija privlačna snaga, kao rezultat organiziranih programskih aktivnosti u okviru zadane tematike ili jednog modela aktivnosti ili pak jedne discipline, omogućava da se na specifičan način privuče znatan broj turista.“⁵

U smislu organiziranog događaja namijenjenog sudionicima i publici, to može biti svečanost, sportsko natjecanje, koncert, kazališna predstava, kongres, konferencija, izložba, prikazivanje filma, festival ili zabava.

2 Izvor podataka: <http://www.francefestivals.com/>; <http://www.konbini.com/fr/entertainment-2/festivals-les-plus-populaires-france-2016/>

3 Uz Glazbene svečanosti u Bergenu koje pripadaju najuglednijim festivalima klasične glazbe na svijetu, u Norveškoj, npr. Organiziraju Festival šume koji uključuje rock koncerte i izložbe, maraton ponoćnog sunca, festival lokalne kulture Ridu, Ridu, festival ekstremnih sportova koji uključuje i predstavljanje načina života lokalne zajednice, itd.

4 <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

5 <http://www.thesaurus.gouv.qc.ca/tag/terme.do?id=5272>

Najjednostavnija definicija kulturnog događaja počiva na interakciji publike s umjetničkim ostvarenjem u određeno vrijeme i na određenome mjestu. Prema studiji koju je objavilo Ministarstvo kulture i komunikacije Republike Francuske iz 2009.⁶, može se primijeniti pet kriterija kako bi se artikulirali oblici događaja i njegovi ciljevi: umjetnički kriterij, kriterij publike, kriterij mjesta, kriterij vremena i kriterij jedinstvenosti.

Umjetnički kriterij pretpostavlja prisustvo umjetničkog ostvarenja kao konstitutivnog elementa događaja, bez obzira radi li se o žanrovski određenom festivalu (npr. Festival amaterskog kazališta) ili događaju koji istražuje nove umjetničke prakse.

Kriterij publike pretpostavlja definiranu ciljnu skupinu posjetitelja te rad na povećanju publike. Publika može biti profesionalna, poluprofesionalna, široka, itd.

Kriterij mjesta znači ulaganje nekog prostora u događaj. U kulturnom događaju sudjeluju prostori izvorno namijenjeni kulturi, ali i grad ili mjesto, ulice, industrijski objekti i drugi prostori i zdanja koji inicijalno nisu namijenjeni izvedbi kulturnog događaja. Kulturni događaj se, međutim, uvijek upisuje u prostor u kojem se događa te ga često čini prepoznatljivim. Tipičan primjer je kula Lovrijenac u Dubrovniku ili Prokurative u Splitu.

Kriterij vremena pretpostavlja jedinstvo u vremenu određenome za odvijanje kulturnog događaja.

Kriterij jedinstvenosti pretpostavlja da događaj posjeduje jedinstveno obilježje koje je načelno neponovljivo. Pritom se neponovljivost odnosi na sadržaj nekog događaja, a ne na sam događaj (poput festivala ili manifestacije). Paradoksalno, većina manifestacija pokušava ostvariti trajnost ponavljanjem određenih sadržaja što rezultira, dakako, odljevom vjerne publike.

6 <http://www.institut-numerique.org/1-levenementiel-culturel-definition-52fc9bab3ac41>

1.2. Tipologija kulturnog događaja prema veličini⁷

Veliki događaji

U skupinu velikih događaja pripadaju festivali poput Dubrovačkih ljetnih igara, Splitskog ljeta ili manifestacija poput Europske prijestolnice kulture (što će biti Rijeka 2020. godine). Oni su sadržajno heterogeni, obuhvaćaju sve ili gotovo sve tradicionalne grane umjetnosti te ciljaju na profesionalnu, ali i široku publiku nudeći za sve profile gledatelja/slušatelja ponešto. Tako na spomenutim festivalima nalazimo zastupljenu dramu, glazbenu umjetnost, ples i likovnu umjetnost. Takav profil festivala zahtijeva stručnjake iz raznih umjetničkih područja koji ga sadržajno osmišljavaju, te opsežnu provedbenu logistiku kako bi funkcionirao. Oni su, dakako, i financijski iznimno zahtjevni, zbog čega nije dovoljna podrška isključivo lokalne zajednice. Veliki događaji zahtijevaju financijsku i svaku drugu potporu i na razini županije i države.

Tematski događaji

Tematski događaji pripadaju sadržajno ograničenim i tematski uže usmjerenim događajima koji teže kredibilitetu struke podjednako kao i priznanju šire javnosti i ne teže nužno širenju publike. Takvi su događaji npr. *Smotra folkloru u Zagrebu*, *Festival kratke priče*, *Osorski glazbeni festival*, *Varaždinske barokne večeri*, *Međunarodni festival ilustracija*, *Tjedan suvremenog plesa*, *PIF*, *Animafest*, *Zagreb Film Festival*. Tijekom vremena postaju prave kulturne institucije u smislu partnera (organizacijskih i financijskih) te stalne grupe stručnjaka koja ih provodi.

⁷ Jednu od mogućih opcija pomno razrađene tipologije kulturnog događaja nudi studija Claude Vaclare: *Les événements culturels: essai de typologie*, DEPS, Paris, 2009.

Događaji manjeg opsega vezani uz lokalnu zajednicu

To su događaji čiji se sadržaj vezuje uz lokalnu baštinu, tradiciju i kulturu. Osim uz prostor koji definira opseg i profil događaja, odvijaju se uvijek u isto vrijeme koje posjeduje određeni značaj za lokalnu zajednicu. Ovakvi festivali, uz privlačenje lokalnog i domaćeg stanovništva iz drugih krajeva zemlje, lokalnim posebnostima žele privući što više posjetitelja iz inozemstva. Oni promoviraju lokalne običaju na način razumljiv i zanimljiv svakom posjetitelju i streme postati važni nositelji turističkog potencijala svoga kraja. Takvi su festivali npr. *Kajkavijana*, *Špancirfest*, *Dakovački vezovi* i slično.

Ova tipologija kulturnih događaja korisna je kako bi ih se pokušalo klasificirati te ukazati na raznovrsne mogućnosti, invenciju i kreativnost pojedinih osoba i zajednica koje su važan dio svoga identiteta stekle i vezale upravo uz ovaj način djelovanja. U ovom ćemo se priručniku usredotočiti na tematske događaje i događaje manjeg opsega vezane uz lokalnu zajednicu.

2

Elementi
uspješnosti

2. Elementi uspješnosti

Važnost događaja u turizmu očituje se u njihovom doprinosu unapređenju destinacijskog imidža, povećanju zadovoljstva posjetitelja, privlačenju zainteresiranih skupina turista, ublažavanju posljedica „niske“ sezone te povećanju potrošnje posjetitelja u odredištu (Getz, 2005⁸). Nažalost, u Republici Hrvatskoj se rijetko i nedostatno istražuju pozitivni utjecaji (opipljivi i neopipljivi) kulturnih događaja na lokalnu ekonomiju i dobrobit lokalne zajednice pa se isti, uslijed nedovoljne podrške institucija, organiziraju s ograničenim uspjehom i vijekom trajanja. Nasuprot institucionalno organiziranim događajima koji iziskuju profesionalnu produkciju i financijsku i logističku podršku ne samo lokalne, već i šire zajednice, postoje događaji koji su proizašli iz entuzijazma lokalnog stanovništva u sinergiji s profesionalnim entuzijazmom određene struke.

Događaji manjeg opsega vezani uz lokalnu zajednicu iznimno su važni, jer upravo oni svojim jednostavnim logističkim zahtjevima i dohvatljivim financijskim planovima, nude fleksibilnost u smislu promjene mikrolokacije, broja ponavljanja i zaštite od vremenskih neprilika. Uz pažljivo organizacijsko i financijsko planiranje te podršku lokalnog stanovništva, mogu snažno utjecati na raznolikost ponude nekog kraja. Sve vrste i veličine događaja su jednako vrijedne i važne za razvoj turizma, ali s obzirom na postojeća ograničenja i izazove valja prije svega promišljati o događajima manjeg obujma.

8 Getz, D. (2005). *Event Management and Event Tourism*. New York: Cognizant.

Financijski doprinos događaja lokalnoj ekonomiji

Kulturni događaji, uz neospornu ulogu u podizanju kvalitete imidža destinacije te samim time i atraktivnosti za posjetitelje, svojim djelovanjem unutar neke zajednice doprinose njezinom financijskom prosperitetu.

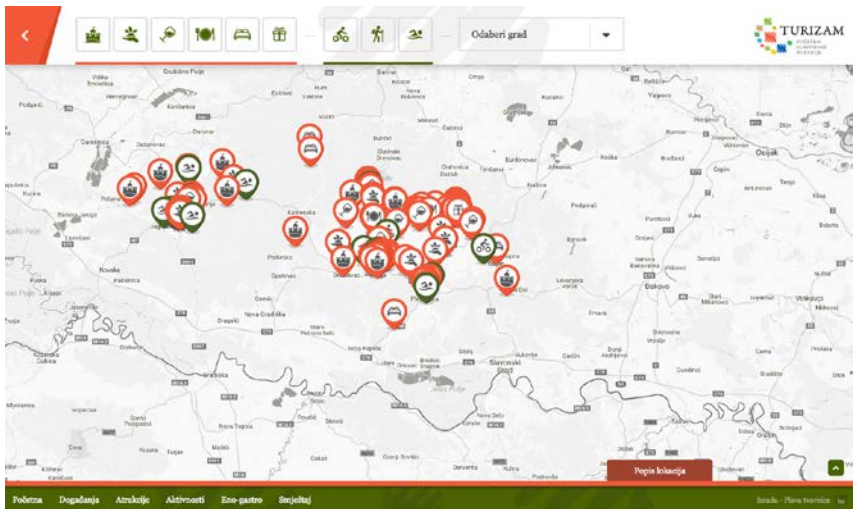
Financijski doprinos događaja ovisi o različitim faktorima:

- razini preklapanja s postojećom ili mogućom lokalnom ponudom proizvoda i usluga (suveniri, ugostiteljstvo, smještaj, muzeji, vođene ture, itd.);
- mogućnosti korištenja postojeće infrastrukture (npr. trgovi i glavne, široke ulice, sportska infrastruktura na otvorenom, atraktivni muzejski prostori, atriji ili reprezentativni saloni zgrada u javnom vlasništvu (npr. knjižnice, školske i fakultetske dvorane);
- kompatibilnosti s aktivnostima drugih sektora (udruge i amaterske skupine iz područja folklor, kazališne umjetnosti, radionica rukotvorina, izvođači popularne, tradicionalne i klasične glazbe koji žive na tom području).

Praksa pokazuje da financijske koristi od događaja brzo postaju vidljive svim nuditeljima proizvoda i usluga, pa se lako ostvaruju koaliranja i suradnje. Valja napomenuti da su primjerice sajmovi lokalnih proizvoda prilika da proizvođači uvide mogućnosti unapređenja kvalitete i konkurentnosti svojih proizvoda s raznih aspekata (dizajn, promocija, formiranje cijene i sl.)

Kriteriji potpore događanja - destinacijski menadžment

Kvalitetno upravljanje destinacijom je ključno kako bi se razvijalo na dobrobit svih žitelja i sezonskih posjetitelja - turista. U tom smislu u Republici Hrvatskoj važnu ulogu imaju turističke zajednice koje objedinjuju i promoviraju ponudu. Kako bi odgovorile na nove izazove, turističke zajednice će s vremenom intenzivnije preuzimati uloge kreiranja destinacijskog razvoja i upravljanja. Već su se počeli pojavljivati pozitivni primjeri koji rezultiraju inovacijama u upotrebi IT alata. Primjer dobrog predstavljanja destinacijskih događaja, atrakcija i mogućnosti eko i ruralnog turizma je TZ Požeško Slavonske županije koja je jedna od prvih koja nudi web⁹ i smartphone aplikaciju s objedinjenim informacijama o restoranima, smještaju, znamenitostima, kulturnoj, gastro, eno, eko i ruralnoj turističkoj ponudi.

9 <http://www.tzps.hr/karta>

Godišnji proljetni ophod kraljice ili Ljelje iz Gorjana / Autor: Ivo Biočina, izvor: Hrvatska turistička zajednica

Iako velika većina turističkih zajednice definira programe na osnovu osobnih ukusa, afiniteta, ili neutemeljenih spoznaja o interesima turista, istraživanje Instituta za turizam (Tomljenović & Weber 2003¹⁰, TOMAS Ljeto 2012) ukazuju da se one uspješnije turističke zajednice vode logikom podržavanja događaja (manifestacija, koncerata, festivala i sl.) prema sljedećim parametrima:

- angažiranje profesionalaca,
- doprinos imidžu destinacije i kompatibilnost s postojećom turističkom ponudom,
- doprinos povećanju potrošnje,
- doprinos predsezoni,
- međunarodni značaj događaja,
- brojnost posjetitelja,
- fokusiranje na ciljne skupine (npr. slikari amateri ili ljubitelji baroka),
- rasterećenje najzagušenijih odredišta ponudom na alternativnim lokacijama,
- prikaz lokalnih vrijednosti i baštine (tradicija, običaji, zanati...).

Turistički profesionalci trebali bi koristiti iskustva profesionalaca iz produkcije u kulturi, čime događajima mogu osigurati kvalitetu i održivost putem:

- angažiranja stručnjaka,
- ostvarivanja međunarodne suradnje,
- povećanja prisutnosti u različitim vrstama medija (sukladno ciljanoj publici i temi),

¹⁰ Tomljenović, R. and S. Weber (2004) Funding cultural events in Croatia: Tourism-related policy issues. *Event Management*. 9(1/2):51-59

Ogulin, kuća bajki / Autor: Domagoj Blažević, izvor: Hrvatska turistička zajednica

- jačanja suradnje s poslovnim sektorom (donacije i zajednička marketinška vidljivost),
- definiranja i praćenja pokazatelja uspješnosti,
- analize troškova (financijskih i ljudskih) i koristi (financijskih i nematerijalnih / društvenih).

Ovdje prikazani primjeri su metodološki odabrani kako bi ilustrirali navedene elemente uspješnosti te bili primjenjivi u kontekstu razvoja turizma lokalnih zajednica. Pritom treba istaknuti važnost:

- jasno definirane tema događaja,
- interdisciplinarnosti umrežavanjem različitih disciplina (npr. film – hrana, glazba – ples, poezija – priroda, arheologija – likovne umjetnosti i sl.),
- polivalentnosti korištenjem već postojećih ljudskih, materijalnih, infrastrukturnih i drugih resursa (npr. nekorisćeni javni prostori arhitektonske ili ambijentalne vrijednosti,
- prisutnosti lokalne potpore i entuzijazma,
- doprinosa nadogradnji lokalnih obrta i poduzetništva.

Na osnovu postojeće stručne i znanstvene literature te ovdje prikazanih primjera može se zaključiti da su sljedeći elementi uspješnosti važni za događaje koji neposredno ili posredno doprinose turizmu i lokalnoj ekonomiji:

- kvaliteta
- jedinstvenost
- inovativnost
- kontinuitet i
- vidljivost

3

Filmske i
kazališne
manifestacije

Film Festival Locarno, foto: Naeblys / Shutterstock.com

3. Filmske i kazališne manifestacije

Prikazivanje filmova je zbog uznapredovalih tehničkih mogućnosti postao relativno jednostavan način ostvarivanja dodatnih sadržaja u turizmu ali i značajan doprinos živosti lokalne zajednice. Filmski festivali procvali su posljednjih desetljeća, a neke su destinacije postale poznate isključivo zbog festivala koji se ondje organiziraju (npr. *Sundance Film Festival*, *Locarno Festival*). Uz jasnu tematsku profiliranost koja doprinosi lakšem pronalaženju suradnika, ali i sponzora, važan element je i oživljavanje zapuštenih i i/ili slabo iskorištenih prostora, ili pak dodavanje vrijednosti postojećim objektima. Tako iznimno atraktivan češki dvorac Křivoklát ugošćuje festival noir filma, a Veliki Tabor u Hrvatskom Zagorju rezidentno je mjesto *Međunarodnog festivala kratkometražnog filma*. Udaljene destinacije poput Novog Zelanda važan dio svog turističkog brendiranja temelje na filmskim spektaklima kao što je *Lord of the rings*¹¹, dok gradovi poput Budimpešte i Praga godišnje zarađuju desetine milijuna eura od usluga snimanja filmova.

U Hrvatskoj je za oživljavanje audiovizualnih manifestacija i filmskih festivala bio presudan projekt HAVC-a kojim je u dvije godine digitaliziran niz kinoprikazivača diljem zemlje.

„Digitalizacija nezavisnih kina bio je jedan od strateških ciljeva zacrtanih u Nacionalnom programu promicanja audiovizualnog stvaralaštva 2010. – 2014. koji je u potpunosti ostvaren u zadanom roku od dvije godine. U Hrvatskoj je u tom razdoblju digitalizirano 29 kinoprikazivača – 28 kino dvorana i 6 filmskih festivala.“¹² U Hrvatskoj postoji preko 60 festivala i/ili audiovizualnih manifestacija s kojima je moguće uspostaviti suradnju u smislu prikazivanja nagrađenih filmova iz prethodnih godina.

11 <http://www.poslovnih.hr/svijet-i-regija/zele-spojiti-film-i-turizam-223999#>

12 <https://www.havc.hr/hrvatski-film/krenimo-u-kino/digitalizacija>

Digitalizacija nezavisnih kina,
izvor: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=9280>

3.1. Primjeri inovativnih filmskih festivala

HAVC je u 2017. godini sufinancirao 62 filmska festivala i druge audiovizualne manifestacije. „Njihova je funkcija višestruka: od iznimnog su značaja za promoviranje audiovizualnog stvaralaštva i kulture u Hrvatskoj, platforma su za prikazivanje umjetničkog sadržaja i nekomercijalnih filmskih rodova zbog čega imaju velik lokalni, regionalni, nacionalni, a neki od njih i međunarodni značaj.“¹³

- Fond za film Vijeća Europe¹⁴ podupire različite projekte na teme koje predstavljaju politički prioritet Vijeća čime se, dakako, ograničava i uvjetuje prostor umjetničke slobode, no, prostor je otvoren za osobe i zajednice koje interes pronalaze u zadanoj tematici.
- Sve veći broj međunarodnih i regionalnih tematskih festivala, pa i lokalnih radionica, ljetnih škola, klubova i sl. ukazuje na popularnost ovakvog pristupa i omogućuje manjim sredinama uvid u recentno filmsko stvaralaštvo, a posjetiteljima dodatni sadržaj koji su možda propustili.

¹³ *ibid.*

¹⁴ http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/default_en.asp

*Borderlines*¹⁵ *Rural film festival* (Courtyard, Velika Britanija) je najveća filmska manifestacija na svijetu usmjerena prema malim mjestima. Festival se odvija 15 godina u kontinuitetu, nudi stotinjak naslova tijekom više od dva tjedna trajanja, a organizira se i posebno natjecanje za mlade autore kratkih filmova u dobi od 16 do 25 godina. Deseci tisuća posjetitelja uživaju u filmovima vrlo raznovrsne produkcije, od holivudskih do neovisnih projekata. Na ovaj način filmski festival daje živost ruralnim prostorima obogaćujući ponudu za turiste, ali i za lokalno stanovništvo. Kina „pod otvorenim nebom“ stječu sve veću popularnost kao polivalentni način koristi lokalnoj zajednici.

*Hrvatski festival jednogminutnih filmova*¹⁶ ove je godine proslavio 25. obljetnicu postojanja. Odvija se u Požegi, u srcu Zlatne doline i okuplja ljubitelje kratke forme. Festival je, uz Pulski, najstariji festival u Hrvatskoj koji u kontinuitetu postoji još od 1993. godine. Međunarodnog je karaktera, kakav je i žiri koji ga prati, a u službenoj konkurenciji 2017. godine prikazano je čak 60 filmova. Na dosadašnjih 19 festivala prijavljeno je oko 4000 filmskih i videoostvarenja iz ukupno 64 zemlje. Ovaj inovativni koncept prepoznale su institucije i sponzori, a osim uživanja u filmovima, u sinergiji s lokalnom turističkom zajednicom, festival nudi i bolje upoznavanje predivnog požeškog kraja.

*Festival znanstvenofantastičnog filma u Trstu (Festival della fantascienza)*¹⁷ je zaživio prije tri godine i nudi zabavu za ljubitelje znanstvene fantastike tijekom 6 dana, krajem listopada i početkom studenog. Festival je međunarodnog karaktera, dodjeljuje niz nagrada, a tijekom trajanja postoje i dodatni gastro festivali, poput festivala kave. Iznimno bogat program uključuje književna prijepodneva, radionice za tinejdžere, radionice SF-a, okrugle stolove, tematske razglede grada i koncerte.¹⁸

15 <https://filmfreeway.com/ShortFilmAward>

16 <http://www.hfs.hr/jednogminutni.aspx>

17 <http://www.sciencefictionfestival.org/>

18 <http://www.sciencefictionfestival.org/wp-content/uploads/2017/10/TSFF17-Programma.pdf>

3.2. Primjer filmskog festivala kao platforme za teme baštine

Udrugu *Kinookus* je početkom 2010. godine osnovala grupa mladih stručnjaka audio-vizualnog, edukacijskog, znanstvenog, informacijskog, umjetničkog i menadžerskog sektora, okupljenih oko projekata multidisciplinarnog i holističkog promišljanja teritorija, novih kulturalnih i društvenih modela, edukacije mladih te poticanja građanstva na uključivanje u demokratske procese odlučivanja. Udruga se u kratko vrijeme uspjela uključiti u više projekata te pokrenuti vrlo popularan festival s namjerom da se jednom malom mjestu u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, kroz originalni sadržaj i strukturu manifestacije, udahne novi život, "skine prašina" sa zaboravljenih mjesta i priča te stanovništvo potakne na aktivno sudjelovanje u njezinoj organizaciji i izvedbi. Ston je zbog svoje iznimne kulturne, spomeničke, gastronomske i prirodne baštine odabran kao idealno mjesto za ovu vrstu priredbe. Osim što je vratio sedmu umjetnost u javne prostore Stona u kojem je kino dvorana zatvorena već krajem osamdesetih godina 20. stoljeća, *Kinookus FFF* osjetno je pridonio oživljavanju društvenog života uvelike otežanog razaranjima u Domovinskom ratu i snažnim potresom 1996. godine.

*Kinookus Film Food Festival*¹⁹ (*Kinookus FFF*) međunarodni je filmski festival koji kroz sedmu umjetnost i koncept zdravog užitka želi očuvati, valorizirati i razvijati:

- filmsku i ekološku naobrazbu mladih,
- kulturu gledanja filmova na otvorenom,
- lokalnu kulturnu i gastronomsku baštinu,
- kulturu uzgoja, pripreme i uživanja u zdravoj hrani,
- tradicionalne recepte pripreme i prirodnog konzerviranja hrane,
- bioraznolikost uzgojnih vrsta, kao i biraznolikost uopće,

19 <http://www.kinookus.com.hr/index.php/en/>

- lokalne običaje i kulturni identitet,
- socijalnu pravdu, ljudska i građanska prava,
- holističku ekološku svijest.

Kinookus FFF primarno upućuje na tematski spoj hrane i filma, a sekundarno na dublji značenjski sloj - na edukaciju i istančavanje osjetila za zaboravljene okuse, okuse kojima prijete nestanak, buđenje osjetila za probranije i rjeđe okuse i, naposljetku, na razvijanje sklonosti ka filmskoj umjetnosti, za lijepo i dobro. Stoga je publika *Kinookusa* sastavljena kako od vrhunskih znalaca i sladokusaca, hedonista i filmofila tako i od proizvođača hrane i pića, baštinika starih običaja i zanata, ugostitelja, ljubitelja prirode, avanturista te običnih ljudi željnih autentičnog kulturnog događaja.

Na festivalu se, kao što i priliči, dodjeljuju i nagrade: *Velika Kamenica* je Nagrada za najbolji dugometražni film, a *Mala Kamenica* za najbolji kratkometražni film. Nagrade koje dodjeljuje publika, svake godine izrađuje drugi umjetnik inspiriran materijalima, bojama i oblicima stonskog kraja.

Osim natjecateljskog dijela postoje još četiri programa koja nude vezane sadržaje:

- Kinofokus - je sekcija zamišljena kao mjesto susreta sa znanstvenicima iz različitih područja i mjesto multidisciplinarnog promišljanja hrane.
- Kinopokus - je edukacijska sekcija Festivala koja je u potpunosti posvećena filmskom i prehrambenom obrazovanju mladih.
- Kinolokus - je tržnica lokalnih, tradicijskih i organskih proizvođača kojom se u središte pozornosti stavljaju mali proizvođači i obiteljski obrti u njihovom neprestanom nastojanju da očuvaju stare, tradicionalne načine uzgoja. Organizatori Festivala duboko vjeruju da su priče i običaji lokalnih ljudi te okusi, boje i mirisi njihovih tradicijskih proizvoda, najljepši i najbolji način da gosti upoznaju duh mjesta koje su posjetili.

- Navigejno - Sekcija je zamišljena kao agroarheološka biciklistička avantura tijekom koje posjetitelji otkrivaju tragove prošlosti, nepoznatu i skrivenu spomeničku baštinu Stona i okolice, značajki vođeni pričama urednika sekcije, povjesničara umjetnosti i arheologa, Ivana Viđena.

Kinookus, Ston

3.3. Primjer manifestacije intenzivno integrirane u lokalnu zajednicu

Glumci u Zagvozdu

Zagvozd je malo mjestu u Dalmatinskoj zagori (1.600 stanovnika), udaljeno od urbanih i turističkih zbivanja. Na prvi pogled prilično neprikladno mjesto za život, no ljudi koji ondje žive imali su sasvim drugačije ideje o sebi i o svome kraju. Ljetna kulturna događanja u Zagvozdu u organizaciji udruge *Glumci u Zagvozdu* učinila su to mjesto ne samo poznatim, već i nezaobilaznim na kulturnoj karti Hrvatske. Taj fenomen lokalne kulturne manifestacije posjećuju podjednako i umjetnici i publika iz susjednih krajeva, ali i iz drugih krajeva Hrvatske. Uspjeh se dogodio stoga što je lokalna zajednica dala podršku inicijativi udruge te entuzijazmom stvorila neodoljivi ambijent. Konkretnim (najčešće volonterskim) doprinosom mnogih mještana osiguran je kontinuitet i napredak manifestacije *Glumci u Zagvozdu* već 20 godina. Domaći ljudi, gosti i umjetnici stvaraju i i sudjeluju u više od deset kulturnih događaja (mahom kazališnih predstava, ali i koncerata i izložbi), zabavljaju se i družu te tako stvaraju nezaboravan ugođaj, ali i zanimljiv turistički proizvod koji pruža alternativu za jednoobrazna događanja koja nudi susjedna *sun and sea* rivijera. I to sve u autohtonom ambijentu „zaboravljenog“ mjesta Dalmatinske zagore.

Sve je počelo na putovanju od Zagreba prema Dubrovniku, kada su Vedran Mlikota, porijeklom iz Zagvozda, i Darko Čurdo došli na ideju da se baš u tom mjestu preko ljeta organiziraju kazališni susreti. Uz entuzijazam mještana i glumaca te skromna sredstva, 1998. su krenule predstave, koncerti i događaji koji su uskoro zaslužili epitet “čudo u Zagvozdu”.

Razvojni potencijali ovog kraja su, uz rijetko viđenu sinergiju lokalne zajednice i glumaca, bogata tradicija, očuvan okoliš i prirodna baština koja je dijelom zaštićena u sklopu Parka prirode Biokovo. Stoga je udruga *Glumci u Zagvozdu* odlučila proširiti djelovanje na zaštitu i prezentaciju lokalnih ekoloških i tradicijskih vrijednosti. Tako su organizirali uklanjanje oko 10 tona otpada iz prirode te smanjili broj divljih odlagališta.

Detalj s predstave, Zagvozd

Senzibilitet prema vlastitom zavičaju i otvorenost prema „stranom“ (u ovom slučaju svijetu glume i glazbe) može iskoristiti najbolje od jednog i od drugog te pri tome stvoriti nešto posebno i lijepo. Ta se čudesna interakcija lokalnog stanovništva i umjetnika nastavlja do danas, te su 2017. godine održani 20. Kazališni susreti „Glumci u Zagvozdu“.²⁰

Specifičnosti:

- Zagvozdu je prvo i vjerojatno jedino mjesto na svijetu koje ima Trg Glumaca (kao glavni trg).
- Zagvozdu je dobitnik Nagrade „Tom Durbešić“ za najbolju publiku.
- Udruga rado daruje predstave drugima²¹.
- Udruga je dobitnik Porina 2008. za najbolji album duhovne glazbe.

20 <http://glumciuzagvozdu.hr/>

21 <http://osjecka.com/mjestanima-erduta-poklon-predstava-kazalisne-druzine-glumci-u-zagvozdu/>

3.4. Kazališne inicijative i turizam

Neovisna kazališna scena koja nerijetko muku muči s infrastrukturom, odnosno prostorom, ljudstvom i sredstvima nužnim za djelovanje kazališne trupe, svoju je nišu pronašla u turističkoj perjanici naše zemlje – Opatiji.

*FEN – festival neovisnih kazališta i kazališnih družina*²² održava se tijekom travnja i već je drugi puta nominiran za najbolji festival na portalu Teatar.hr. Za sudjelovanje na petodnevnom *Festivalu neovisnih kazališta 2017.* odabrano je 14 programa, i to 7 predstava za odrasle, 6 predstava za djecu i 1 radionica. Nakon godina podstanarstva *FEN* je s centrom Gervais napokon dobio svoj dom i ove se godine u njemu odvijala većina programa. Ali *FEN* je nastavio i dobru tradiciju programa na više lokacija te se, osim u centru, program odvijao i u intimnom ambijentu Umjetničkog paviljona Juraj Šporer te u vrtićima opatijskog područja. Festival se podjednako obraća odraslima, kao i djeci, a dječje predstave odabrane su prema kriteriju djeci važnih i zanimljivih tema poput prijateljstva ili glazbe, ali i društveno relevantnim temama poput umirovljenika ili odlaska mladih iz Hrvatske. Uz stotine posjetitelja, osobit uspjeh festivala su radionice za djecu koje su uključile čak 15 odgajatelja, kao i više stotina djece koja su prisustvovala izvedbama.

*Ganz novi festival*²³ međunarodni je festival razvojnog kazališta i platforma za prezentaciju umjetnika mlađe i srednje generacije specifičnih autorskih rukopisa koje zanimaju suvremene tendencije i nekonvencionalan pristup u izvedbenim umjetnostima. Stoga su ostvarenja ovog festivala otvorena prema svim posjetiteljima grada Zagreba koji gaje sklonost prema suvremenom kazalištu. Nepostojanje granice koju u tradicionalnom kazalištu predstavlja jezik, omogućuje interakciju umjetnika i publike, bez obzira na porijeklo, čime se snažno doprinosi turističkoj ponudi grada, osobito za mlade posjetitelje. Kako sami pišu: „Neopterećen žanrovskim okvirima, *Ganz* shvaća kazalište u najširem smislu riječi; kao medij koji balansira na rubovima književnosti, plesa, performansa, opere, aktivizma, filmske, likovne i medijske umjetnosti. *Ganz* je društveno aktivan, zajednički prostor razmišljanja i djelovanja, pa njegovi programi nerijetko izlaze izvan užega kazališnog kruga te aktiviraju širu društvenu zajednicu. Sedmo izdanje *Ganza* prvenstveno je radni prostor; prostor dijeljenja resursa te razmjene umjetničkih praksi, iskustava i znanja. Drugi čin ovogodišnjeg *Ganza* realizira se u suradnji s novopokrenutim plesnim festivalom *Dance_Inn Winter 2017.* u organizacije kazališne skupine *de facto.*“²⁴ Ulaz na sve

22 <http://fen.festivalopatija.hr/>

23 <http://ganznovi.sczg.hr/>

24 <http://ganznovi2017.sczg.hr/index.php/o-festivalu-p/>

predstave i radionice je besplatan, a kao uistinu zanimljiv projekt navest ćemo primjer interakcije učenika OŠ „Mihaela Šiloboda Bolšića“ i španjolske umjetnice pod nazivom „Maria ide u školu“. Projekt se bavi problematikom nelagode u slučaju kada ne poznajemo jezik okruženja čime smo u podređenom položaju u odnosu na okolinu, ali i promišljamo situacije u kojima prvi puta imenujemo stvari. Učenici i njihova učiteljica dva su tjedna učili hrvatski jezik španjolsku umjetnicu Mariu Jerez koja se bavi koreografijom, filmom i vizualnim projektima, a rezultat njihova druženja, učenja i razmjene iskustava predstavljen je kao otvorena predstava u Galeriji SC u Zagrebu.

Ganz novi festival, Roberta Milevoj, Slonovi / Foto: Damir Žižić

4

Koncerti klasične
glazbe, jazza i
popularne glazbe

4. Koncerti klasične glazbe, jaza i popularne glazbe

4.1. Koncerti klasične glazbe

Koncerti klasične glazbe iznimno su atraktivni, kako domaćoj, tako i stranoj publici navikloj na pohađanje takvih događaja u vlastitoj sredini. Osobito su vrijedni tematski zaokruženi festivali, ali ne zaostaju niti glazbeno – programski raznoliko osmišljeni projekti poput *Osorskih glazbenih večeri*, *Pagart festivala*, *Makarskog kulturnog ljeta*, *Krčkog glazbenog ljeta*, itd. Svi oni spajaju reprezentativne prostore poput crkvi, trgova i zidina s klasičnom glazbom nastojeći publici prije svega predstaviti domaće glazbenike. Upravo domaći glazbenici, s obzirom na činjenicu da živimo u maloj zemlji, rijetko imaju priliku nastupati u komornim sastavima tijekom redovne koncertne sezone. Stoga svoje projekte često predstavljaju na ljetnim festivalima što obogaćuje i festival i umjetnike i publiku. Iznimno je važno istaknuti da veća mjesta, uz relativno skromna financijska sredstva i nezahtjevnu logistiku, mogu organizirati klasičnu koncertnu sezonu za svoje žitelje i posjetitelje. Domaći solisti i komorni ansambli brojni su i kvalitetni te osiguravaju ne samo kontinuitet kulturnog života grada, već i otvaraju mogućnost majstorskih seminara i radionica za djecu, polaznike lokalnih glazbenih škola.

*Glazbene večeri u sv. Donatu*²⁵ osnovao je dirigent Pavle Dešpalj sa željom „da Crkva sv. Donata postane koncertni prostor i da Zadar ponovno dobije svoj vlastiti orkestar.”²⁶ To je jedna od rijetkih višedesetljetnih glazbenih manifestacija koja se, usprkos mijenama programskog kon-

²⁵ <http://www.donat-festival.com/hr/>

²⁶ *ibid.*

Glazbene večeri u sv. Donatu, ZBOR HRT-a / Foto: Željko Karavida, ZARAPIX

cepta, održala do danas. *Glazbene večeri u Donatu* osobito su obilježile godine od 1975. do 1990., kada se programsko težište stavljalo na ranu glazbu slijedeći suvremene trendove u izvodilaštvu rane glazbe. „Nakon dramatičnog prekida 1991. i još dramatičnijeg održavanja pod granatama 1992. i 1993., Večeri su novim koncepcijskim ruhom obnovljene 1994. godine. ... Sadržaj tema nije više bio orijentiran na strogo zacrtane granice između stare i nove glazbe; obogatio se s glazbenom pozornicom, suvremenim hrvatskim stvaralaštvom te zadarskim reproduktivnim snagama.”²⁷ Zadarski komorni orkestar koji je osnovao maestro Pavle Dešpalj za prvo izdanje festivala, danas predstavlja jedan od vrijednih komornih ansambala u zemlji, a vodi ga ugledni mladi dirigent Ivan Repušić.

*Varaždinske barokne večeri*²⁸ osnovane su 1968. godine, a prvi festival održan je 1971. godine. Od tada se u mnoštvu dvoraca i crkava čitavog područja sjeverozapadne Hrvatske svake jeseni, krajem rujna i početkom listopada, razliježe barokna glazba u izvedbi hrvatskih i svjetskih glazbenika i ansambala. Festival je od 1986. godine pod pokroviteljstvom Europskog savjeta za kulturu u Strassbourgu. Od 1992. taj je državni festival pod pokroviteljstvom predsjednika države, a organizira ga Koncertni ured Varaždin. Programski su *Varaždinske barokne večeri* usmjerene prema istraživanju i izvođenju europske i hrvatske barokne glazbe s naglaskom na varaždinsku, a uz to predstavljaju i likovno, književno i gastronomsko barokno blago u doba berbe grožđa u ovoj vinorodnoj regiji. Osim istaknutih domaćih glazbenih umjetnika, koji su često porijeklom iz Varaždina ili okolnih mjesta, na koncertima Varaždinskih baroknih večeri pojavljuju se i Varaždinski komorni orkestar te istaknuta europska i svjetska glazbena imena. *Varaždinske barokne večeri* su neprestano rasle dosegnuвши broj od 30 koncerata tijekom festivala. Uz nagrade glazbenicima, dodjeljuju se i nagrade muzikolozima čime se potiče istraživački rad na još uvijek nedovoljno otkrivenoj i valoriziranoj glazbenoj baštini.

27 *ibid.*

28 <https://vbw.hr/>

Varaždinske barokne večeri, The King's Consort

Osim glazbenika, barokom se bave i restorani i hoteli koji na jelovnicima nude barokna jela varaždinskoga kraja i vrhunska vina ovoga podneblja. Potpuni doživljaj osiguravaju galerije koje otvaraju prigodne izložbe djela likovne baštine i suvremene umjetnosti, ali i događaji u Starom gradu gdje se održavaju večeri barokne poezije i predstavljaju knjige o glazbi i glazbenicima.

4.2. Jazz festivali

Prednosti organizacije jazz koncerata kao kulturalne vrijednosti jesu višestruke:

1. Jazz koncerti najčešće impliciraju mali broj izvođača, baš kao i komorni klasični ansambli, te samim time i znatno manji trošak putovanja, smještaja i prehrane. Honorari jazz glazbenika bitno su niži no honorari zvijezda iste razine u klasičnoj glazbi, a pogotovo pop glazbi.
2. Trendovi u jazzu variraju od retro koncerata u stilu zlatnog doba swinga i bebopa što ga podjednako vole mlađe generacije koje slušaju npr. Michaela Bublea, kao i starije generacije odrasle na plesnim večerima toga tipa, pa sve do jazza nadahnutog etnom, osobito prisutnog u regionalnih, manje afirmiranih glazbenika.
3. Jazz kao američki proizvod koji se čvrsto ukorijenio na području nekadašnje Austrougarske, ima snažnu izvedbenu tradiciju u Austriji, Mađarskoj i Hrvatskoj te postoji velik broj onih koji ga vole, sviraju i skladaju, a nemaju mogućnosti nastupa.
4. Mnogi jazz koncerti postižu komplementarnost s plasmanom lokalne eno, etno, gastro, ali i druge ponude. Primjerice, organiziraju se izložbe lokalnih neafirmiranih umjetnika.
5. Zbog relativne jednostavnosti tehničke organizacije i malog broja umjetnika koji nastupaju (osim kada je riječ o *big bandu*), te ozvučenja koje omogućuje korištenje gotovo svakog prostora kao koncertnog, jazz koncerte moguće je organizirati na mjestima poput trgova, narodnih čitaonica, atrija palača ili javnih institucija, starih gradova, itd.

*New Orleans Jazz & Heritage Festival*²⁹ ima tradiciju od 1970. i jedan je od najpoznatijih jazz festivala na svijetu. Traje desetak dana i umrežava teme folklor, religije, gastronomije, izrade muzičkih instrumenata i sl. Privlači na tisuće turista i stotine sponzora jer jedinstvenost podneblja stvara na platformi jazz niz mogućnosti koji drugi festivali teško mogu oponašati.

Potvrdu popularnosti jazz u najširem smislu riječi, kao vrlo važnog kulturnog proizvoda koji može biti podjednako zanimljiv lokalnom stanovništvu, ali i turistima, nalazimo i u rastućim mikro jazz festivalima koji se organiziraju u Hrvatskoj. Jedan od njih je *Jazz festival na Lastovu*³⁰ što ga posjeti i do 2000 ljudi na dan, a usmjeren je prije svega na lokalne glazbenike. Koncertima, koji su glavni cilj posjeta otoku Lastovu, destinacija se profilira izvan, često s pravom kritiziranog, sunce-more koncepta.

I jazz je, dakako, moguće spojiti s gastronomijom, premda ga se češće povezuje s uživanjem u alkoholnim proizvodima. Legendarni *Jazzbrunch bečkog hotela Arcotel Wimberger* povezuje visoko profilirano kulinarsko umijeće s uživanjem u jazzu i to u izvedbi kvalitetnih jazz glazbenika čiji su nastupi najavljeni cijelu sezonu unaprijed³¹. Već prema glazbenom i gastro ukusu, u listopadu tekuće godine moguće je nabaviti ulaznicu za željeni jazz brunch doživljaj sve do lipnja sljedeće godine. Takvim se koncertom poslovnim posjetiteljima nudi dodatna vrijednost postojećeg poslovnog ili „city brake“ turizma.

North Sea Jazz Festival

Prvo izdanje *North Sea Jazz Festivala* održalo se daleke 1976. godine u Den Haagu: u šest dvorana nastupilo je 300 umjetnika koje je slušalo oko 9000 posjetitelja. Prva izdanja festivala ugostila su najsjanija imena jazz kao što su Sarah Vaughan, Count Basie, Dizzy Gillespie i Stan Getz, kao i mnoge nizozemske avangardne glazbenike. 2006. godine festival je preselio na današnju, veću lokaciju u Rotterdam i narastao je do uistinu impresivnih razmjera: 150 izvedbi preko 1000 glazbenika na 15 pozornica. Broj posjetitelja posljednjih godina varira između 65.000

29 <http://www.nojazzfest.com/>

30 <https://tz-lastovo.hr/5790/lastovo-otok-glazbe-2017/>

31 https://www.arcotelhotels.com/de/wimberger_hotel_wien/jazzbrunch/

Brian Blade & the Fellowship Band, North Sea Jazz Festival 2015 /
foto: Simon Bierwald, izvor: Wikimedia Commons

i 70.000. *North Sea Jazz Festival* tako je postao jedan od najpoznatijih i najvećih glazbenih festivala na svijetu koji je podjednako otvoren za sve vrste jaza, ali i glazbe koja se na jazz oslanja, kao što su blues, soul, funk, hip hop, world music i druge. Unazad nekoliko godina, festival je osmislio i program za djecu *North Sea Jazz Kids* koji tijekom jednog dana ugošćuje najmlađu publiku na raznovrsnim glazbenim i plesnim radionicama.

*Fest jazza Koprivnica*³² trodnevni je festival u organizaciji lokalne udruge Jazz klub Koprivnica koji se odvija početkom srpnja na Zrinskom trgu, na prekrasnom prostoru u središtu grada. Entuzijazam lokalnih ljubitelja jazza ključ je uspjeha, jer svi voditelji projekta, kao i producenti i suradnici volontiraju. No, program se odvija uz potporu županije, grada, Ministarstva kulture, a impresivan je i popis sponzora. *Fest jazza* dovodi mlade hrvatske jazzere, ali i strane umjetnike s respektabilnom karijerom. Organiziraju radionice u dječjem vrtiću, ugošćuju limenu glazbu iz drugih mjesta u Hrvatskoj (prošle godine gostovala im je limena glazba iz Virja), te uz jutarnje kave kombiniraju jazz s poezijom.

*Off festival Jazz and blues Šibenik*³³

Grad Šibenik iznimno je ponosan na brojne popularne glazbenike svih žanrova koji su potekli iz njega. Glazbena udruga *Tajni život* nastala je krajem devedesetih, u trenutku kada je, kako sami kažu "kulturni život grada imao sjajnu prošlost, tmurnu sadašnjost i neizvjesnu budućnost".³⁴ Njezini osnivači bili su uglavnom glazbenici okupljeni oko nekadašnjeg projekta *Secret Life*, a radom kroz udrugu htjeli su stvoriti ili vratiti bolja, 'kulturnija' i optimističnija vremena za sebe i svoje sugrađane. Njihova vizija počela se ostvarivati 2007. godine kada su vođeni entuzijazmom i malim budžetom pokrenuli *OFF jazz & blues* festival u Šibeniku, manifestaciju „koja je obećavala i nudila isključivo kvalitetu, koja je glazbeno obrazovala Šibenčane te koja je s vremenom postala središnja točka šibenske kulturne i turističke sezone". Festival se održava pod zidinama samostana sv. Frane, na Trgu Ivana Gorana Kovačića. U namjeri da se osvijesti potreba za kulturom, osobito onom urbanog karaktera, *OFF festival* organizira i neglazbene ili dijelom glazbene događaje poput radionica, izložbi i predavanja za sve zainteresirane. Grad Šibenik i županija, kao i njihove turističke zajednice, glavni su pokrovitelji ove manifestacije, dok su sponzori brojne lokalne tvrtke. Institucije, crkvene i javne, pružaju podršku, što znači da je manifestacija u svom desetogodišnjem postojanju uistinu zaživjela kao lokalni proizvod koji mnogi prepoznaju kao vlastiti.

32 <http://www.festjazza.com/>

33 <http://offfestival.net/>

34 usp. na <http://offfestival.net/>

Niti Istra nije odoljela jazz festivalima u trajanju od nekoliko dana. Mnoga mjesta ugošćuju jazzere, a mjesto u unutrašnjosti koje ne nudi jazz kao nadopunu morskim radostima, jest Labin. Za sve ljubitelje jazza *Labin Art Republika* tijekom posljednjih godina organizira dvodnevni jazz festival na kojem nudi nekoliko odličnih koncerata koji predstavljaju strane, ali i domaće jazzere, osobito naše glazbenike koji su školovani i rade u inozemstvu.

5

Tradicijski
instrumenti i
glazbena baština

5. Tradicijski instrumenti i glazbena baština

Prekogranični regionalni festival kariljona Belgija-Francuska³⁵.

Kariljon (fr. carillon) je instrument sastavljen od niza crkvenih zvona koji se smješta u zvonik lokalne crkve. Najmanji kariljon ima 23–27 zvona, a svira se pritiskom na batiće-tipke i pedale, slično orguljama, koji su u obliku sviraonika smješteni u crkvi. Tijekom dvanaest godina kariljon u gradu Dunkerque bio je nijem. No, prije četiri godine entuzijazmom lokalne zajednice i članova udruge CCRD (Kulturalna suradnja u dunkerkskoj regiji) koja djeluje već pedeset godina, aktivirano je to specifično i važno naslijeđe Zapadne Flandrije (koja se nalazi u Belgiji) i francuske Flandrije. Oba teritorija posjeduju najveću koncentraciju kariljona na svijetu i premda se svi izvođači odlično poznaju, publika do prije nekoliko godina nije ništa znala o njima.

Cilj je dakle bio reaktivirati postojeće naslijeđe u obliku prekograničnog festivala koji se održava u nekoliko gradova Zapadne Flandrije i francuskog dijela pokrajine i omogućiti najširoj publici da (ponovno) otkrije baštinu. Niz gradova i mjesta s belgijske i francuske strane granice uključeno je u festival: Bailleul, Bergues, Bourbourg, Bray-Dunes, Cappelle-la-Grande, Dunkerque, Hondshoote i Leffrinckoucke, a uz koncerte kariljonista održao se festival poezije (*Printemps de Poètes*), kao i okrugli stol o povijesti i arheologiji toga kraja.

35 <http://www.lavoixdunord.fr/region/festival-transfrontalier-de-carillon-le-ciel-comme-salle-ia17b47588n1496552>

U srednjem vijeku zvonjava zvona bila je način upozoravanja ljudi na požare, oluje, ratove, ali i manje dramatične događaje poput sata u danu, vjenčanja, svećanih misa, itd.

Bogata baština crkvenih zvona nipošto se ne smije zanemariti, pogotovo ako imamo na umu i razna čudesna svojstva koja su im pripisivana tijekom povijesti. Tema o zvonima, njihovoj ulozi u povijesti regije, njihovim graditeljima, simbolici, akustici, itd., može postati lajtmotivom nekog regionalnog okupljanja posvećenog zajedničkoj povijesti i baštini.

Festival tradicionalne glazbe Labeaume-en-musiques³⁶.

Pitoreskno mjesto na jugu Francuske uz rijeku Beaume, nudi fantastičan krajolik, bogatu povijest – i festival tradicionalne glazbe. Običaj je tematski predstaviti neku zemlju, a ovdje navodimo primjer koji je indikativan i za Hrvatsku. Pod imenom *Le Bal Rital - Musiques et danses d'Italie du Sud*, odnosno *Ritualni ples – glazba i plesovi južne Italije*, u Labeaumeu su predstavljeni svirači, plesači, pjevači, marionete, kulinarstvo i zabavne igre koje se igraju u gradovima i mjestima diljem južne Italije. Nasuprot visokoj kulturi Venecije ili Firence, ovdje se ističu urbane i ruralne prakse koje su cvale kroz povijest, a žive još i danas. „La Fanfara pilosa“ naziv je zabave u kojoj sudjeluju lutke, plesači, pjevači, trublje, flaute, harmonika, kitara, gitara, udaraljke itd. Nakon izvedbe slijedi škola tradicionalnog plesa tarantela te kušanje kalabreških specijaliteta. U cijelom projektu sudjelovalo je 6 talijanskih umjetnika te dvojica kuhara, što projekt čini financijski i organizacijski

Labeaume en Musiques / © Philippe Fournier

36 http://www.francefestivals.com/fr/les-festivals/decouvrir-nos-festivals/labeaume-en-musiques_33#programme

relativno jednostavnim. Suradnja dviju zemalja uvijek je dobrodošla na svim međunarodnim natjecanjima, a veleposlanstva i konzulati u pravilu rado podupiru ovakve manifestacije promocije vlastite zemlje.

Sljedeći atraktivan program u izvedbi ansambla Artifices nazvan je *La balade des oiseaux – Ptičja balada*³⁷. Radi se o zazivanju poznatog efekta u baroknoj glazbi – oponašanje prirode uz pomoć instrumenata i/ili glasa. Duo violinistice Alice Julien Laferrière i flautista Matthieu Bertauda u regionalnom parku prirode Monts d’Ardèche odsvirao je koncert za buđenje u kapeli St. Regis, dok je koncert za publiku održan na glavnom mjesnom trgu. Cilj projekta bio je osvijestiti krajolik u kojem se nalazimo, a pitanje na koje se tražilo odgovor bilo je „Kako promatrati, kako nastaviti naš krajolik i svijet danas?“. Koncertima se upozoravalo posjetitelje na ornitološko bogatstvo parka te je, nakon šetnje šumom i proplancima, glazba podsjetila publiku na ćurlikanje, zov, pijukanje, kuckanje i ostalo glasanje ptica. Poezija prirode u glazbi mogao bi biti drugi naziv ovoga projekta.

Heferer orgulje

Orgulje kao instrument koji je kroz povijest često predstavljao jedinu vezu mnogih mjesta s glazbom (ako izuzmemo narodne instrumente i folklornu baštinu kojima se na ovome mjestu ne bavimo), onom crkvenom, ali i umjetničkom. Štoviše, orguljaši su u najvećem broju slučajeva ujedno bili i lokalni učitelji, dakle, osobe od presudne važnosti za edukaciju lokalnog stanovništva. Bogatstvo Hrvatske ogleda se i u nizu vrijednih instrumenata prisutnih u gotovo svim mjestima još od 17. stoljeća naovamo. Ladislav Šaban, jedan od najuglednijih hrvatskih orguljaša i muzikologa sredine prošloga stoljeća, započeo je i u velikoj mjeri ostvario kapitalni projekt popisivanja svih sjevernohrvatskih orgulja. Osim što je analizirao njihovu povijest, trenutno stanje i potrebe za reparacijom, nerijetko je pronalazio i važnu građu na korovima crkava koja je govorila o lokalnim glazbenim praksama.

37 <http://www.ensemble-artifices.fr/wp-content/uploads/2016/10/La-Balade-des-Oiseaux.pdf>

Orguljski koncerti standard su u svim zemljama srednje i zapadne Europe. Titularni orguljaši crkava dužni su održavati po jedan koncert svake nedjelje u kasnim poslijepodnevним ili večernjim satima. Osim toga, dužni su organizirati pokoje gostovanje svojih kolega iz drugih crkava, mjesta i gradova, sve s ciljem kako bi se publici omogućilo informiranje o glazbenom naslijeđu izvan crkvene prakse.

Projekt *Orgulje Heferer* otišle su korak dalje: u suradnji s lokalnom zajednicom i crkvom odlučili su obnavljati jedan po jedan vrijedan instrument, te ga po obnovi predati na korištenje lokalnoj zajednici putem tzv. Kolaudacijskoga koncerta. Međutim, kako je obnova orgulja često vrlo skup projekt, katkada je dovoljno detektirati lokalne instrumente i uz pomoć stručnjaka orguljaša procijeniti nužne popravke kako bi orgulje adekvatno funkcionirale. Organizacijom koncerta na kojem uz orguljaša najpoznatija djela mogu izvesti i puhači (truba i orgulje vrlo su atraktivna i česta kombinacija), ali i publici omiljeni solo pjevači, lokalna zajednica dobiva kulturni događaj visoke razine čija realizacija nije skupa. Od 1994. do danas orguljski festival održava se svake godine u ljetnim i jesenskim mjesecima i okuplja umjetnike raznih profila diljem Hrvatske čime kontinuirano obogaćuje kulturnu ponudu gradova, ali i manjih mjesta. Ovaj projekt zajednički je godinama realizirala tvrtka Heferer kao graditelj i održavatelj orgulja diljem Hrvatske te Koncertna direkcija Zagreb uz potporu Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba. Od 2017. godine u organizaciju ulazi Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, a nakon spajanja s Koncertnom direkcijom Zagreb.

6

Arheološka i
povijesna baština
kao nositeljica
događaja u turizmu

6. Arheološka i povijesna baština kao nositeljica događaja u turizmu

Hrvatska obiluje arheološkim lokalitetima od iznimnog značaja, od kojih su mnogi posljednjih godina bolje istraženi i predstavljeni javnosti, poput antičke Salone. Najznačajnija u smislu iskoristivosti za organizaciju najrazličitijih kulturnih događaja svakako je pulska Arena.

Premda se u njoj odvija *Pulski filmski festival* te neki koncerti, većinu vremena Arena je, nažalost, neiskorištena.

Izniman, svjetski poznat primjer aktualizacije rimske arheološke baštine jest ljetni festival u veronskoj areni *Arena Verona Festival*. Idealna kao pozornica za operna, baletna i koncertna događanja, arena u Veroni³⁸ već desetljećima priređuje vrhunske umjetničke produkcije, prije svega opernih predstava. Izvođači koji ondje nastupaju sinonim su izvrsnosti, režija i kostimografija iznimno atraktivni i prilagođeni ambijentu, a cijeli grad tijekom dva ljetna mjeseca živi za i uz festival.

38 <https://www.arena.it/arena/en>

Opera Aida, Arena u Veroni / foto: Jakub Hařun, izvor: Wikimedia Commons

6.1. Muzeji kao platforme za manifestacije i kreiranje novih turističkih proizvoda

Arheološki nalazi mogu biti i motivacija za organiziranje radionice i događaja sadržajno vezanih uz neke specifične nalaze. Izvrstan primjer, jedinstven u svijetu jest *Muzej antičkog stakla u Zadru*³⁹ koji uz stalni postav koji predstavlja 2000 cjelovitih staklenih jedinica iz razdoblja antike, odnosno od 1. st. pr. Kr. do 5. st. po. Kr., organizira radionice puhanja stakla koje vodi zadarski puhač Marko Štefanac. U radionici se metodom ručnom puhanja izrađuju replike antičkog stakla. Nadalje, radionicu izrade staklenog nakita metodom rada na plameniku i izrade suvenira metodom fuzije vodi zadarska umjetnica Antonija Gospić.

*Muzej Apoksiomena, Mali Lošinj*⁴⁰

Apoksiomen je antički brončani kip atleta visok 192 cm koji je izvađen iz podmorja između Vele Orjule i otoka Lošinja 1999. godine. Jedna je od najbolje sačuvanih brončanih statua antičkog doba uopće. U Osoru postoji najveća zbirka strigila, odnosno instrumenata kojima su vježbači i posjetitelji skidali sa sebe slojeve ulja, prašine, itd. što ukazuje na vjerojatnost postojanja palestra za tjelovježbu i natjecanje. Pronalazak Apoksiomena inicirao je izgradnju *Muzeja Apoksiomena*, ali i osmišljavanje niza popratnih proizvoda vezanih uz antički kult vježbanja. Tako je nastao dijapazon uslužnih, gastronomskih i kozmetičkih proizvoda poput Apoksiomenove masaže, Apoksiomenovih delicija, Apoksiomenove prirodne kozmetike koje spajaju znanja o antičkoj praksi sa suvremenim farmaceutskim, fizioterapijskim i gastronomskim postignućima. Isto tako, osmišljena je i vrlo atraktivna Rimska škola mačevanja te kazališna predstava Apoksiomenove ide, kao i Rimske tradicionalne igre i zabavni program Pirus Pale.

39 <http://www.mas-zadar.hr/muzej/>

40 <http://www.muzejapoksiomena.hr/hr/>

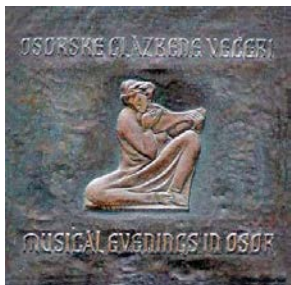

6.2. Sinergija klasične glazbe i povijesnih lokaliteta

U Hrvatskoj lijep primjer iskorištavanja arheološke i povijesne baštine predstavljaju:

*Ljetne priredbe grada Krka*⁴¹ koje opstaju već preko šest desetljeća. Atmosfera povijesnih lokaliteta poput Frankopanskog kaštela, Trga Kamplin, atrija krčkog franjevačkog samostana ili Krčke katedrale, privlačni programi klasične i zabavne glazbe i ugledni glazbenici privlače iznimno velik broj posjetitelja. Ljetne priredbe u Krku do sada su ugostile niz umjetnika poput Maxima Mrvice, Massima Savića, Vlatka Stefanovskog, Miroslava Tadića, Stefana Milenkovića, Tonka Ninića, Laure Vadjon, Ibriće Jusića, Ansambla Lado, Sandre Bagarić, Martine Tomčić, Hrvatskog baroknog ansabla, Klape Intrade, Zagrebačkih solista i mnogih drugih.

*Osorske glazbene večeri*⁴² održavaju se u gradiću Osoru koji se nalazi na prevlaci koja spaja otoke Cres i Lošinj. Nekada katedrala, Osorska crkva kao i glavni trg, nude spektakularnu pozornicu za vrhunske glazbene doživljaju. Uz programe posvećene obljetnicama europskih i svjetskih skladatelja, festival puno pažnje poklanja domaćoj glazbenoj baštini, kako onoj prošlih stoljeća, tako i suvremenoj. Stoga se na festivalu nerijetko praižvode djela suvremenih hrvatskih autora, ili pak podsjeća na važnu obljetnicu nekog od naših autora kolažem njegovih reprezentativnih opusa.

41 <http://www.grad-krk.hr/lijeviMenu/Kultura/Centar-za-kulturu/Ljetne-priredbe/Ljetne-priredbe-2017/61-Ljetne-priredbe-Sadrzajan-program-jednog-od-naj.aspx>

42 <http://hr.osorfestival.eu/>

7

Glazbena
edukacija u
turizmu

7. Glazbena edukacija u turizmu

Glazbena edukacija, kako publike, tako i polaznika glazbenih škola, važan je element razvoja identiteta lokalne zajednice. Udruživanje s turizmom nudi obostranu korist i pokazuje kako glazbene radionice, škole, natjecanja i slično staviti na turističku kartu regije. Taktički bi trebalo se usmjeriti prema projektima koje financiraju državni i EU fondovi zaduženi za kulturu s ciljem obrazovanja mladih i promocije kulture. Takvi projekti mogu uz dodatni napor postati i događaj otvoren za posjetitelje / turiste.

Moguće je, po uzoru na Krapinsko-zagorsku županiju, grad Sisak⁴³, grad Požegu⁴⁴ i osobito grad Šibenik⁴⁵ koji već dvadeset godina uspješno organizira orguljašku ljetnu školu, osmisliti niz koncerata u crkvama u regiji kako bi se omogućio šaroliki program i dostupnost što većem broju lokalnoga stanovništva. Uz orguljaški koncert, primjerice, vrijedno je razmisliti o popratnom uvodnom muzikološkom predavanju koje bi na popularan način predstavilo porijeklo i upotrebu instrumenta, ali i sačuvanu glazbenu baštinu određenoga kraja. Osim toga, poželjno je napraviti majstorski tečaj ili radionicu u trajanju od jednog ili dva dana za lokalne i regionalne učenike. Voditelj majstorskog tečaja treba biti osoba koja će svojim umjetničkim autoritetom motivirati polaznike na uključivanje u rad tečaja.

43 <http://organum.hr/index.php/2013/04/sedmi-medunarodni-orguljaski-festival-ars-organi-sisciae/>

44 <http://www.soundset.hr/vijesti/pozega/pet-zanimljivih-koncerata-vrsnih-orguljasa>

45 <http://organum.hr/index.php/orguljaska-ljetna-skola/>

Izvor: <http://os-jabukovac-zg.skole.hr>

Isto tako, ukoliko se organizira dvodnevna ili trodnevna manifestacija, poželjno je uključiti lokalnu zajednicu:

1. Potaknuti školsku djecu da prirede prigodnu izložbu (npr. crteži orgulja, glazbala, dojmovi sa slušanja glazbe na satu glazbenog)
2. Potaknuti starije pripadnike zajednice da prirede izložbu materijalija vezanih uz liturgijske i paraliturgijske običaje kraja u kojima je i glazba imala važnu ulogu
3. Potaknuti lokalne umjetnike da izrade artefakte vezane uz temu

Važno je napomenuti da sve spomenute manifestacije vezane uz orgulje posjećuje od stotinu do nekoliko stotina ljudi.

Koncerti mladih glazbenika, ili ono što se u glazbenim školama najčešće naziva produkcija, izvrstan je način motiviranja lokalne zajednice za sudjelovanje u kulturnom događaju, a ujedno predstavlja i dodanu vrijednost turističkoj ponudi mjesta ili regije.

Nekoliko je načina osmišljavanja kulturnih programa vezanih uz mlade i glazbu:

1. Lokalna glazbena škola internim predizborom odabire najbolje mlade glazbenike koje profesori pripremaju za nastup. Nastup ili koncert, osim u glazbenoj školi poželjno je organizirati u nekom lokalno važnom i vidljivom prostoru, kao što je npr. dvorana lokalnoga kazališta, dvorana za sastanke ili kongrese neke od institucija, crkva, dvorište ili atrij palače, itd. Ono što će biti potrebno za realizaciju jest dopremanje glasovira kao jedinoga instrumenta (uz udaraljke) što ga izvođači ne nose sa sobom te angažiranje osobe zadužene za ugađanje instrumenta kako bi se osigurala visoka razina izvedbe. Programska knjižica s točno navedenim programom i imenima izvođača, a prema mogućnostima i njihovim fotografijama i manjim biografijama, iznimno doprinosi profesionalnom izgledu i atraktivnosti događaja. Austrija⁴⁶ ima izvrsno razvijenu mrežu glazbenih škola diljem zemlje i to u najmanjim mjestima i gradovima, čime se osigurava kontinuitet obrazovanja lokalnoga stanovništva, motiviranje djece na drugačije načine provođenja slobodnoga vremena, a najvažnije, redovita kulturna ponuda u mjestu. Iznimno je važna i praksa razmjene mladih izvođača kojima se na taj način pruža prilika da nastupe pred nepoznatom publikom i „odmjere snage“ s konkurencijom u susjednim mjestima ili gradovima.
2. Ukoliko mjesto ima višu glazbenu školu ili akademiju moguće je organizirati gostovanje nekog uglednog solista i/ili manjeg ansambla koji bi uz koncert održao i majstorsku radionicu. To je ujedno najčešći način prezentiranja i prenošenja umijeća u svijetu. Koncert koji održavaju profesionalci moguće je popratiti unaprijed dogovorenim intervjuima u lokalnim novinama i na radiju te na taj način, barem nekoliko tjedana ranije, najaviti događaj.
3. Mogućnost prekogranične suradnje visokih glazbenih škola i/ili srednjih glazbenih škola iznimno je velika:

46 <http://www.meinbezirk.at/themen/jungmusiker+musikverein.html>

- a) Mogu se organizirati natjecanja prema dobnim skupinama i instrumentima. U oblikovanje nagradnog fonda treba uključiti lokalne poduzetnike i institucije te snažno medijski pratiti događaj. Turistima i ostalim posjetiteljima događaj se može dodatno učiniti atraktivnim osmišljavanjem „nagrade publike“ koja se treba sastojati od ponovljenog cjelovečernjeg nastupa pobjednika i sl.
- b) Profesori jedne škole gostuju u drugoj školi i *vice versa* kako bi razmijenili iskustva, proširili repertoar i pružili dodatnu vrijednost turističkoj ponudi mjesta vlastitim nastupom
- c) Osobito je važno osmisliti i redovite nastupe mladih uključenih u neinstitucionalne, amaterske glazbene i/ili plesne grupe te na taj način promovirati i učiniti zanimljivom lokalnu i regionalnu baštinu. Ti se nastupi mogu organizirati već od vrtićke dobi te ih npr. oformiti u dvodnevni ili trodnevni festival u koji treba uključiti lokalne pisce i pjesnike, umjetnike, kuhare, itd.

8

Mali događaji
u ruralnom
ambijentu

Bevagna, Italija, foto: OlgaMerolla / Shutterstock.com

8. Mali događaji u ruralnom ambijentu

Industrijska proizvodnja hrane i masovna uporaba kemijskih sredstava s izrazito negativnim utjecajem na ljudsko zdravlje i okoliš, doprinijeli su porastu svijesti o važnosti zdrave ishrane. Brojne su mogućnosti razvijanja različitih događanja koje čine odredišta ruralnog turizma zanimljivijima. Najčešće su to mala događanja koja daju dodatnu živost postojećim tradicijama ili stvaraju - nove tradicije. Ovdje će se prikazati primjeri koji traju već više od desetljeća te ilustriraju inovativnosti produkcije.

*Srednjovjekovna tržnica*⁴⁷, Bevagna, Umbria, Italija. U malom mjestu od 5.000 stanovnika 1983. godine je skupina znanstvenika istraživala srednjovjekovne statute te na taj način omogućila informacije o političkom, ekonomskom, i administrativnom razvoju ovog mjesta u srednjem vijeku. Ova podloga je poslužila za stvaranje festivalskih aktivnosti (prikaze zanata, kostime, predstave i skečeve, običaje, vještine lova ...) s temom autentičnog prikaza svakodnevnice srednjega vijeka. Velika popularnost osigurala je lokalnim proizvođačima plasman suvenirna, vina, i drugih prerađevina, ali i stvaranje imidža odredišta koje živi u skladu s krajobrazom, tradicijom i povijesti.

Cvjetni festival, Noto⁴⁸, Sicilija, Italija. Brojni gradovi u Italiji organiziraju festivale cvijeća, ali na jugoistočnoj obali Sicilije, grad Noto koji se nalazi na UNESCOVOJ listi zaštićenih gradova, organizira jedinstveni festival pod nazivom *Infiorata*. Već dvadesetak godina umjetnici na zemljanim podlogama postavljenima na pločniku slikaju različite prikaze - laticama, sjemenkama i suhim mahunarkama. Proces naliči stvaranju vitraja ili mandala i traje tjedan dana. Zadnji dan svečanost završava na način da djeca u veselju pretrče preko podnih slikarija i tako ih donose u graji i smjehu.

47 <http://www.ilmercatoделegaite.it/>

48 <http://www.infioratadnoto.it/>

Cvjetni festival, Noto, Sicilija, Italija, foto: maratr / Shutterstock.com

Doček krava i festival sira, St-Cergue, Durrenwald⁴⁹. U Švicarskoj je tradicionalni događaj spuštanje stada krava iz planina u nizinska mjesta na kraju ljetne ispaše. Oko 700 grla u 10 stada se spušta u St. Cergue pri tome stvarajući glasnu zvonjavu tradicijskim zvonima obješenim oko vrata. Kušaonice sireva, alpski napjevi i suveniri stvaraju izvorni ambijent za ponudu tradicijskih proizvoda kraja.

49 <http://www.myswitzerland.com/en/alpine-ascent-and-descent-of-the-cattle/desalpe-st-cergue.html>

*Putujuće tržnice*⁵⁰, Provansa. Francuska je poznata po svojim malim privremenim tržnicama na kojima se nudi sezonsko, lokalno proizvedeno voće, povrće, meso, mlijeko, sirevi, pa čak i cvijeće, odjeća, rukotvorine, stari predmeti i slično. Slow Travel Tours je udruženje turističkih agencija koje se bave malim turističkim grupama kojima nude osobniji pristup interpretaciji nekog kraja. U tom smislu, fokusiraju se na uživanje u polaganosti što uključuje obilaskе tržnica, malih vinara, koncerata, izložba i restorana. Sve to posjetiteljima omogućava ne-nametljivi doživljaj svakodnevice i autentičnih hedonizama stanovnika manje poznatih odredišta. Provansa kao pokrajina iznimno je upečatljiva kao primjer izvrsno osmišljenih festivala s raznovrsnom tematikom koja obuhvaća gotovo sve postojeće vidove umjetnosti i umijeća.

U kontekstu kulture prehrane vrijedi svakako spomenuti događaj *Gourmet Escapade* - Gurmanski posjet Rasteauu. Posjetitelji na tom događaju spajaju trekking, kušanje hrane i vina popraćeno koncertom klasične glazbe komornog tipa. Događaj je osmišljen kao cjelodnevni izlet koji uključuje 5-6 sati pješčenja kroz vinograde, šume i uz dolinu rijeke Rhone tijekom kojeg se zastaje na lokalnim seoskim gospodarstvima koja nude vlastite proizvode, hranu i vino u svojim gostionicama. Festival završava sajmom lokalnih proizvoda u Rasteauu, a na glavnom gradskom trgu se organizira koncert klasične glazbe. Na taj način povezuje se ljepota krajolika s kulinarskim umijećem kraja, ponudom lokalnih proizvoda te predstavljanjem glazbe i glazbenika.

*Fotografski susreti u Arlesu*⁵¹ jedan je od najcjenjenijih međunarodnih događaja na području umjetničke fotografije. Radi se o tematskim izložbama koje traju cijelo ljeto, sve do početka listopada. Budući da je umjetnička fotografija relativno jednostavna za izlaganje u smislu organizacije prikladnog prostora, financijskog aspekta osiguranja dopremljenih djela te činjenice da se danas pozivi na natječaj, kao i sva komunikacija s potencijalnim sudionicima, odvija elektroničkim putem, susreti fotografa i fotografske izložbe izvrstan su način obogaćivanja kulturne ponude mjesta, upoznavanja novih ljudi i kultura te potencijalni poligon za razmjenu domaćih i stranih umjetnika. U Arlesu se potencijalnim izlagačima nudi nekoliko tema te brojni prostori koji ini-

50 <http://slowtraveltours.com/blog/markets-of-provence/>

51 www.rencontres-arles.com/fr/expositions

cijalno nisu namijenjeni izložbama: klaustri samostana, crkve, prostor vijećnice, kafići, itd. Osim toga, uz fotografske susrete, moguće je u lokalnoj školi ili drugom reprezentativnom prostoru, organizirati radionice fotografije za mlade i djecu, ali i za stariju populaciju, te, dakako, za turiste. Time se može kvalitetno ispuniti vrijeme u niskoj sezoni u kojoj ne možemo uvijek računati na povoljne vremenske prilike.

Prikaz tradicijskih svadbenih običaja

Hrvatska obiluje zanimljivim svadbenim običajima koji sadrže raznolike elemente pučkog vjerovanja, mistike, religije, i drugih folklornih bogatstava⁵². Uz pomoć etnografskih muzeja, povjesničara i entuzijasta iz udruga i folklornih skupina, polako se razvijaju zanimljivi kulturni događaji koji se vezuju uz ruralni turizam. Ovdje navodimo dva primjera koja pripadaju skupini malih događaja vezanih uz lokalnu zajednicu, a koji ujedno imaju dvostruku pozitivnu ulogu: žiteljima se nude informacije o vlastitoj povijesti i običajima koje možda nisu imali, ili su ih zaboravili, dok turisti svjedoče kulturološkoj specifičnosti koja je jedinstvena te samim time i vrijedna promatranja.

*Dubrovačka primorska svadba - Dubrovačka gornja sela*⁵³. Udruge i entuzijasti su razradili elemente svadbenih običaja u 6 aktivnosti od kojih se svaka odvija u drugom ambijentu:

1. Odvojeni dolazak muških i ženskih svatova i susret pred crkvom.
2. Ritualno preuzimanje nevjeste od njezine obitelji s karakterističnim 'pregovaračkim' dijelom, ceremonijom s dvije 'false' (neprave) nevjeste i vrtnjom nevjeste kako bi se utvrdilo da je zdrava i spremna za vjenčanje.
3. Nakon izlaska svatova iz crkve, slijedi donošenje darova, fingirano cjenkanje za otkup nevjestine vjenčane škrinje, blagoslov škrinje vinom, zdravice i nevjestino bacanje slatkog.

52 http://www.vjencanje-ponuda.com/clanci/novosti/hrvatski-tradicijiski-svadbeni-obicaji#.UoL_X-KmbiE

53 <http://www.dubrovacki-primorski-svatovi.hr/>

Izvor: <http://www.dubrovacki-primorski-svatovi.hr/>

4. Pozdrav svatovskoj trpezi uz zdravice i najbolje želje.
5. Povratak pred crkvu za veliki svadbeni linđo. Kolo započinje stari svat s nevjestom, zatim se priključuju ostali svatovi i na kraju svi nazočni gosti i gledatelji.
6. Pri odlasku svatova, zdravice vinom nude kuće iz susjedstva, a svatovi uzvraćaju simboličnom jabukom dok pjevanjem zazivaju dobro zdravlje i životnu sreću.

*Kršonski pir - Kršan, Istra*⁵⁴ je običaj vjenčanja karakterističan za taj dio Istre. Tijekom devet scena prati se udvaranje, zaruke i vjenčanje između mladića Morka i djevojke Tonine, a završava krštenjem njihova djeteta. Da bi osvojio srce svoje odabranice, mladić u društvu prijatelja pjeva Tonini ispod prozora narodnu pjesmu 'Priša san ti pod barkon kantati' ne bi li joj dokazao svoju ljubav. Tijekom druge scene, ujedno i najvažnije, pod nazivom 'Prvi tanac', zaljubljeni mladić Morko, usprkos tome što ga 'kapo balo' nije odredio da pleše balon sa svojom ljubavi, nakon drugog plesa, a prema narodnom običaju, ima pravo prići osobi s kojom pleše njegova simpatija te ga zamoliti da mu ustupi 'Jenu ruku balona'. Time dolazi u priliku zaplesati i razgovarati, odnosno zaprositi svoju simpatiju, što on i čini. Plešući i razgovarajući s njim, djevojka se obećala mladiću. Preostale scene 'Kršonskog pira' kroz pjesmu i ples opisuju tijek svadbene povorke i običaje koji prate sam čin vjenčanja – od dolaska po mladu preko odlaska u crkvu i blagovanja kod mlade i kumova, do konačnog svadbenog veselja kod mladoženje tijekom kojega sretni par lomi kolač ne bi li na taj način simbolično ustanovili tko će od njih duže živjeti.

Izvor: <http://www.istra.hr/hr/regije-i-mjesta/mjesta-i-gradovi/ltz-krsan/dogadjanja/ljudi-i-obicaji>

54 <http://www.istra.hr/hr/regije-i-mjesta/mjesta-i-gradovi/ltz-krsan/dogadjanja/ljudi-i-obicaji>

9

Kultura prehrane -
festivali hrane

9. Kultura prehrane - festivali hrane

Hrana je, u kontekstu kulture društva u kojem se priprema i konzumira, a s obzirom na važnost koju ima u životu ljudi, važan element mnogih vjerovanja i tema brojnih kulturalnih fenomena. O hrani i oko hrane oblikovan je velik dio kulturnog naslijeđa mnogih naroda, pa tako i europskih. Prisjetimo se samo žetelačkih pjesama ili obreda vezanih uz vinogradarstvo, berbu i proizvodnju vina, itd. Hranu se može i treba promatrati u kontekstu s društvenim i kulturnim kretanjima i promjenama i time ona čini važan segment sociologije kulture⁵⁵. Podjednako je važna i kao faktor privlačnosti neke destinacije stranim posjetiteljima, odnosno turistima. Poznato je da je Francuska, kao sinonim za izvrsnost u uzgoju i pripremi hrane i pića, kulturu prehrane uvrstila u nacionalni školski kurikulum te da, prema anketiranjima, podjednaku hranu dobivaju djeca u bogatijim i siromašnijim dijelovima zemlje⁵⁶.

Prema UNWTO-u gastro turizam (engl. Food Tourism) je jedan od najdinamičnijih i najkreativnijih segmenata turizma. Destinacije su svjesne važnosti diverzificiranja ponude kroz gastronomiju posebice kako bi se potaknuo lokalni i regionalni razvoj. U ovom turističkom segmentu intenzivno se debatira o održivosti, etici, autentičnosti, lokalnim vrijednostima i kulturi. To ne iznenađuje s obzirom da gastro turisti prakticiraju životni stil sklon učenju od drugih kultura i eksperimentiranju te na taj način traže iskustva zasnovana na lokalnom identitetu u svijetu koji postaje sve uniformniji i dostupniji.

55 Usp. npr. Mennel, Stephen i grupa autora: *Prehrana i kultura – sociologija hrane*, Zagreb, Naklada Jesenski i Turk i Hrvatsko sociološko društvo, 1998.

56 Usp. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/zasto-je-kultura-hrane-u-francuskim-skolama-dio-nacionalnog-kurikuluma-20170419>

Važno je istaknuti da je prehrana mediteranskih zemalja (Grčka, Maroko, Italija i Španjolska) uvrštena na listu UNESCO nematerijalne baštine pa brojne destinacije na različite načine i različitim intenzitetom vezuju gastronomiju uz svoj imidž i promociju. U tom smislu gastronomija koja obuhvaća kulinarstvo i enologiju sve više prepoznaje važnost suradnje, lokalnosti, održivosti, garancije kvalitete i komuniciranja. Ovdje prikazani primjeri pokušat će prikazati događanja koja, osim prenošenja osnovnih informacija, zastupaju i navedene vrijednosti u praksi.

Izvor: <http://www.slowfooddenver.org/ark-of-taste-holidays/>

Slow Food Foundation for Biodiversity osnovan je 2003. godine s ciljem podupiranja brojnih projekata Tera Madre koji prate logiku: pošteno, zeleno i zdravo⁵⁷ (*Slow food – fair, green, healthy*). U 1.500 podružnica ove inicijative odvijaju se brojna događaji, a ovdje predstavljamo dio raznolike ponude:

- *Salone del Gust & Terra Madre*⁵⁸ je centralni međunarodni događaj *Slow Food* i sličnih inicijativa u Italiji ovom dijelu Europe koje se sastaju svake godine tijekom 5 dana u Torinu. Na Salonu

57 <http://www.slowfood.com/international/11/biodiversity>

58 <http://www.salonedelgusto.com/it/>

sudjeluje 1000 izlagača iz 100 zemalja, paralelno se odvija do 40 tematskih konferencija, 100 radionica kušanja, predstavlja se 1200 vrsta vina, a cijelom događaju nazoči 220.000 posjetitelja. Uvijek se organiziraju i politički konotirani (u smislu povezivanja, ublažavanja različitosti i sukoba, itd.) specifični događaji kao što su Palestinsko-Izraelski kulinarski susreti ili Afrički vrt s biljem koji odbija nametnike i promovira projekt 1000 vrtova iz 25 Afričkih zemalja u sklopu škola, zaseoka i urbaniziranih konglomerata.

- *Slow Fish inicijativa*⁵⁹ u suradnji s regijom Liguria organizirala je 2013. akciju pod nazivom „More pripada svima“ kad su i organizirali aktivnosti na brojnim lokacijama (prezentacije kulinarski šefova, kušaonice hrane, radionice, kazališne predstave i sl.). Na ovaj se način kvalitetna prehrana i lokalni specijaliteti povezuju s gorućim temama upravljanja morskim resursima. Uključivanjem znanstvenika, političara i udruga postiže se veće razumijevanje problema u javnosti – na ukusan način.
- *Slow Food UK Week*⁶⁰ je 9-dnevno događanje koje se odvija po čitavoj Engleskoj s raznolikim aktivnostima od kojih su mnoge vrlo inovativne. Primjerice, Zaboravljena hrana⁶¹ je naziv radionica i predavanja namijenjenih otkrivanju starih namirnica i recepata, koji se potom uvrštavaju na jelovnike restorana, da bi se potaknula njihova primjena.
- *Urbane Farme*⁶² predstavljaju načine uzgoja hrane u urbanim sredinama koji služe kako fokusiranim edukacijskim⁶³ potrebama na temu primijenjene održivosti, tako i širim posjetiteljskim turama.

59 <http://slowfood.com/slowfish/>

60 <https://www.slowfood.org.uk/>

61 Sea Lavender Honey, Medlar, Goosnargh Cake, Cornish Saffron Cake, Badger Face Welsh Mountain Sheep, British Lop

62 <http://www.goodfoodfestivals.com/program/urban-farm-bus-tour/>

63 <http://growinghomeinc.org/>

*World Food Travel Association - WFTA*⁶⁴ je nevladina međunarodna organizacija koja od 2003. godine promovira stvaranje proizvoda i usluga u gastro-turizmu. Prema njihovim istraživanjima, prilikom odabira putovanja čak 51% turista u SAD-u deklarira gastro – enološku motivaciju vrlo visoko. Zbog toga je ta značajna niša gastro-entuzijasta dobila i svoj nadimak: *foodies*. WFTA provodi istraživanja, povezuje poslove u klustere, promovira certificiranje i edukacije, te organizira Food Works simpozije za profesionalce iz gastro-turističkog sektora. *World Food Travel Summit* privlače veliku pozornost i privlače ljude iz 130 zemalja svijeta, a fokusira se na teme kulinarstva i povezivanja agencija s ponuditeljima gastro-turističkih proizvoda i usluga.

*Real Food Festivals - RFF*⁶⁵ iz Londona organizira prodajna mjesta i do 5 događaja godišnje s ciljem promoviranja malih proizvođača hrane. Time se nastoji potaknuti potrošače da usvoje naviku kupovanja izravno od proizvođača. S obzirom da su njihova prodajna mjesta u javnim prostorima šarolika i vrlo životna, privlače i pozornost turista.

64 <http://www.worldfoodtravel.org/>

65 <http://www.realfoodfestival.co.uk/contact/>

*Good Food*⁶⁶ je deset godina stara platforma Family Farmed organizacije iz Chicaga s ciljem promoviranja lokalno proizvedene hrane na malim farmama, urbanih farmi te Fair Trade-a. Ova inicijativa je vrlo značajna jer u tipičnom kapitalističkom okruženju koji je fokusiran na industrijska i ekstenzivna rješenja - primjerice industrijsku poljoprivredu - nudi alternativu kroz humaniji pristup proizvodnje i potrošnje. Također omogućavaju stipendije za studente te organiziraju investicijske sajmove s ciljem povezivanja malih proizvođača i investitora. Jedan od događaja namijenjen širokoj promociji ovog vrijednog koncepta na veselo način je *Localiocus*. Zbog dobre hrane, pića i glazbe, s vremenom je događaj dosegnuo 600 sudionika koje mahom čine *foodies* turisti.

66 <http://goodfoodfestivals.com/>

10

Kako organizirati
uspješan kulturni
dogadaj

10. Kako organizirati uspješan kulturni događaj

Danas su dostupni deseci raznovrsnih priručnika koji su proizašli iz iskustva organiziranja kulturnih događaja mnogih gradova i mjesta, osobito u Francuskoj i Njemačkoj. Izdavanjem priručnika, koji se mahom fokusiraju na konkretne upute za rješavanje administrativnih prepreka, lokalne uprave nastoje potaknuti svoje sugrađane na inicijativu, sudjelovanje i bolje razumijevanje kulture kao neizostavnog elementa svakodnevice i suštinskog elementa našeg vlastitog identiteta. U današnje vrijeme u kojem su površna virtualna komunikacija, osobni izgled i materijalni status zauzeli mjesto koje su nekada imali druženje, obrazovanje, rad na sebi i rad za dobrobit zajednice, čini se hitnim barem pokušati promijeniti društvo na bolje. Stara mudrost upozorava nas da je jedina prava promjena ona koju učinimo mi sami, u vlastitoj sredini. U tom smislu, osmišljavanje i organiziranje kulturnog događaja koji će nas obogatiti duhovno i intelektualno, razveseliti i upriličiti susret s našim susjedima, kolegama, ali i brojnim nepoznatim osobama, može biti vrlo poticajno. Ono, osim toga, nosi i nezanemariv element materijalnog doprinosa svakodnevici u smislu novčanih prihoda, ali i pružanja prilike nezaposlenima da se uključe u projekt, nauče nove vještine i zarade svoju plaću.

Uspješna organizacija kulturnog događaja može se definirati u devet razumljivih i međusobno povezanih koraka. Pritom su svi koraci međusobno uvjetovani i snažno povezani i niti jedan ne bi trebalo preskočiti, ukoliko se želi ostvariti uspjeh na svim razinama te održati projekt na životu tijekom sljedećih godina.

1

Programski definirajte događaj

Umjetničko definiranje programa jest kamen temeljac svakog projekta. O izboru umjetničkog područja, teme i umjetnika ovi se svi daljnji koraci u organizaciji projekta. Premda se često čini da je u manjim sredinama pretenciozno organizirati događaj koji izlazi izvan okvira uhodane prakse i afiniteta lokalnog stanovništva, pozitivni primjeri iz ovoga teksta svjedoče suprotno. Organizacija kulturnog događaja nije samo prilika za obogaćivanje turističke ponude. Ona nosi podjednako važnu edukacijsku ulogu te mogućnost razvoja nove publike. Ovisno o tome je li događaj izložba, koncert, kazališna predstava ili filmski festival, potrebno je iscrpno se informirati o autorskim pravima, obavezama na razini osiguranja, itd. O izboru umjetnika ovisi i planiranje budžeta te potencijalnih sponzora. Prije no što dobijete potvrdu sudjelovanja svih planiranih umjetnika, ne smijete izlaziti s informacijom o njihovom gostovanju.

2

Definirajte cilj projekta

Definirajte jasno svrhu i ciljeve koje namjeravate postići organiziranjem nekog događaja. Jasna svrha i ciljevi uvelike olakšavaju izbor programa, okvir budžeta te lobiranje kod potencijalnih suradnika, pokrovitelja i sponzora.

3

Oformite tim ljudi koji će raditi na projektu

Za uspjeh osmišljavanja, organiziranja i provođenja projekta iznimno je važno imati glavnog producenta koji je upućen u sve korake i koji vodi cijeli događaj. No, podjednako je važno oformiti tim kompetentnih suradnika koji će od početka imati jasno definirane zadatke. Dobri suradnici u organizaciji kulturnog događaja moraju biti otvoreni za timski rad, fleksibilni prema izmjenama tijekom procesa te svjesni svoje uloge – njezinih

zahtjeva i ograničenja. Dobar glavni producent, pak, svjestan je važnosti kontinuiranog međusobnog informiranja, uvažavanja svih procesa tijekom produkcije te adekvatnog valoriziranja svih suradnika.

4 Planirajte etape izvršenja projekta

Kulturni događaj potrebno je planirati barem godinu dana unaprijed, a bilo bi dobro i ranije. Nakon definiranja mjesta i vremena održavanja te sadržaja događaja, nužno je razraditi kalendar u kojem se planiraju svi potrebni koraci: definiranje budžeta i pronalaženje sredstava za projekt, prikupljanje pojedinih podataka o umjetnicima, osmišljavanje promidžbe, traženje kompatibilnih suradnika iz drugih sektora, organiziranje provedbe projekta – najam tehnike i tehničkog osoblja, rezervacija putnih karata i smještaja, itd. Posebno je važno razmišljati i o logistici za posjetitelje u smislu javnog prijevoza, parkinga, dostupnosti sanitarija, ugostiteljstva i sl.

5 Pronađite sredstva za projekt

Nakon jasnog definiranja budžeta koji se planira potrošiti za događaj, slijedi pronalaženje financijske podrške. Postoji niz natječaja koji podupiru lokalne inicijative, kako na razini lokalne i regionalne, tako i na razini državne uprave. Osim toga, potrebno je kontaktirati turističke zajednice, kao i uspješne poslovne subjekte u okruženju koji bi mogli biti zainteresirani za sudjelovanje. Iznimno je važno unaprijed definirati odnos sponzorskih sredstava s udjelom u promidžbi projekta.

6 Uputite se u administrativne formalnosti

Nekoliko mjeseci prije događaja, a svakako prije intenzivne promocije, potrebno je informirati se o svim administrativnim, pravnim i sigurnosnim obavezama koje organizacija kulturnog događaja nosi. Iznimno je važno sa svim sudionicima, bili oni izvođači ili pružatelji logističke potpore, sklopiti pravno valjane ugovore informirajući se pritom o aktualnim poreznim propisima, kako planirani budžet ne bi trpio.

7 Promidžba događaja

Promidžba događaja danas podrazumijeva prije svega intenzivnu komunikaciju putem web stranice i društvenih mreža. No, ne smiju se zanemariti niti klasični oblici najave i promidžbe poput organiziranja konferencije za tisak, snimanja spotova za radio (i televiziju, ovisno o budžetu) te plaćenih oglasa u lokalnim tiskanim medijima. Iznimno su važni plakati koje je potrebno vremenski i prostorno pažljivo raspoređivati kako bi događaj bio što vidljiviji. Izvrsnim, a jeftinim sredstvom promidžbe smatraju se letci koji dopiru do velikog broja potencijalnih posjetitelja. Isto tako, može se ponuditi medijsko pokroviteljstvo radijskim postajama, ali i besplatno snimanje događaja lokalnoj ili državnoj televiziji. U tom je slučaju važno usuglasiti se sa svim izvođačima oko prava na snimanje i emitiranje.

8 Održavanje događaja

Najuzbudljiviji dio organizacije svakog događaja jest svakako sam događaj, bez obzira trajao on jedan ili više dana. Ukoliko se priprema odradi kako treba, sam događaj bi trebao proteći bez posebnih poteškoća. No, uvijek valja biti spreman na moguće izmjene u posljednji tren te biti fleksibilan prema zahtjevima umjetnika, ako ne odudaraju suviše od dogovorenog. Važno je prikladno se pobrinuti za uzvanike, provjeriti osiguranje mjesta

dogadaja te biti prisutan do samoga kraja. To znači da organizator nije završio s poslom dok dvorana/prostor u kojem se događaj odvija nije u potpunosti ispražnjen i vraćen u prvobitno stanje, promotivni programi i letci pospremljeni, izvještaji s blagajni preuzeti (kupljene ulaznice, prodani programi, itd.) te umjetnici otpraćeni do mjesta previđenog za smještaj.

9

Po završetku događaja

Pošto je događaj završen, slijedi najmanje uzbudljiv, ali vrlo važan dio posla: rezimiranje cijelog događaja te izvještavanja sponzora i pokrovitelja. Najprije je potrebno s timom utvrditi što je od planiranog i ostvareno, je li postignut cilj, kolika je bila posjećenost, utvrditi zadovoljstvo publike (ako je moguće). Potom je nužno riješiti sve eventualne financijske obaveze, kako bi izvještaji prema pokroviteljima i sponzorima mogli biti valjani. Nadalje, dobro je pisanim putem zahvaliti svima uključenima u projekt.

11

Zaključak

11. Zaključak

Događaji u turizmu su sastavni dio tzv. turizma doživljaja koji pokušava odgovoriti potrebama današnjeg postkonzumerističkog turista. Ovaj „novi“ turist⁶⁷ traži iskustva koja će ga zabaviti, educirati i uključiti u specifičnosti kraja kojeg posjećuje.

U kontekstu postojeće i moguće ponude te uvažavajući ograničenja vremena i resursa na raspolaganju, ovdje se razmatraju i raspravljaju događaji i manifestacije iz područja gastronomije, filma, tradicije i povijesti te izvedbenih umjetnosti. U Hrvatskoj postoji velik broj umjetnika svih profila koji svojim umijećem stoje uz bok svojim europskim i svjetskim kolegama. Tim je lakše osmisliti program i pozvati goste koji će ga kvalitetno predstaviti. Osobito obilujemo izvrsnim glazbenicima i likovnim umjetnicima, nadarenim fotografima i pedagozima otvorenim za najraznovrsnije tipove umjetničkih radionica.

Uz konkretne smjernice koje su obrađene u pojedinim temama valja istaknuti okvir metodologije uspjeha koji se svodi na visoku razinu jedinstvenosti, inovativnosti, kontinuitet trajanja i vidljivost u stručnoj i laičkoj javnosti.

Na kraju, parafrazirat ćemo autora najave *Zagreb Book festivala* koji nas upozorava da bi umjetnost i kultura trebali biti dostupni svim građanima kako bi u konačnici pridonijeli stvaranju odgovornog, svjesnog i slobodnog društva. Usto, umjetnost i kultura nezaobilazan su element nacionalnog identiteta i pogrešno je smatrati njihovu provedbu „troškom“. Duboko smo uvjereni kako kultura i umjetnost nisu i ne smiju biti samo nadgradnja i luksuz u čovjekovu životu, nego doista temelj dostupan svima koji potiče autorefleksiju, kritičko promišljanje i empatiju, te u konačnici pozitivno utječe na kvalitetu života, kako pojedinca tako i društva.

67 „Novi turist“ je proizašao iz globalnih trendova starenje populacije, promjenjivost radnih obrazaca, veće ekološke svijesti, pomaka ka postmaterijalističkim društvenim vrijednostima te brzi razvoj tehnologije. Navedeno modernog turista čini vrlo uključenim u smislu fizičke aktivnosti te intelektualno i emotivno uključenim i zainteresiranim za sredinu koju posjećuje.

institut za turizam

Institut za turizam je jedini javni znanstveni institut u Republici Hrvatskoj koji se skoro 60 godina (od 1959. godine) bavi istraživanjem turizma u svim njegovim pojavnim oblicima kao i istraživanjem različitih, s turizmom povezanih, aktivnosti. Turističko gospodarstvo, kao i državne institucije na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj pa i na međunarodnoj razini nalaze u Institutu stručnog i pouzdanog partnera u traženju odgovora na složena pitanja suvremenog turističkog razvoja i učinkovitog upravljanja resursima. Sa svojih 28 djelatnika Institut je posvećen povezivanju znanosti i turističkog gospodarstva kroz pružanje rješenja kojima je cilj održivi rast i razvoj hrvatskog turizma na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Područja djelovanja Instituta uključuju: istraživanja i analize, strateško planiranje, razvoj turističkih proizvoda, prometne studije, obrazovanje i izdavaštvo te primjena ICT-a u turizmu i razvoj informacijskih baza podataka.

HRVATSKO DRUŠTVO GLAZBENIH UMJETNIKA

Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika neprekidno djeluje od 1945. godine. Ono je krovna strukovna udruga profesionalnih glazbenih umjetnika izvođača u Hrvatskoj i danas okuplja oko 540 članova. Osnovne zadaće Društva su zaštita prava glazbenih umjetnika izvođača u zemlji i inozemstvu, poticanje i unapređivanje koncertne i glazbeno-scenske umjetnosti kao i sustavna briga o mladim generacijama profesionalnih glazbenika. U tom smislu Društvo predstavlja važan i nezaobilazan čimbenik u razvoju glazbene i opće kulture u Hrvatskoj. Velik dio naših brojnih članova, koji žive na području cijele zemlje, ugledni su glazbeni umjetnici koji su svojim djelovanjem već ušli u kulturnu povijest Hrvatske. Mlađe generacije nastavljaju tu bogatu tradiciju velikim potencijalom, a prodiru i u daleko snažnije europske glazbene tokove.

Adrese nekih hrvatskih umjetničkih društava i udruga:

HDFD
HRVATSKO DRUŠTVO FILMSKIH
DJELATNIKA
ZAGREB, BRITANSKI TRG 12
www.hdfd.hr
hdfd@hdfd.hr

DHFR
DRUŠTVO HRVATSKIH FILMSKIH
REDATELJA
ZAGREB, BRITANSKI TRG 12
www.dhfr.hr
dhfr@dhfr.hr

HDGU
HRVATSKO DRUŠTVO GLAZBENIH
UMJETNIKA
ZAGREB, ILICA 42/II
www.hdgu.hr
hdgu@zg.htnet.hr

HUOKU
HRVATSKA UDRUGA ORKESTRALNIH
I KOMORNIH UMJETNIKA
ZAGREB, ILICA 42/II; BROZOVA 8 A
www.huoku.hr
huoku@huoku.hr

HGU
HRVATSKA GLAZBENA UNIJA
ZAGREB, BROZOVA 8 A
www.hgu.hr
hgu@hgu.hr

HDS
HRVATSKO DRUŠTVO SKLADATELJA
ZAGREB, BERISLAVIĆEVA 9
www.hds.hr
info@hds.hr

DHK
DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
ZAGREB, TRG BANA J. JELAČIĆA 7
www.dhk.hr
dhk@dhk.hr

HDP
HRVATSKO DRUŠTVO PISACA
ZAGREB, BASARIČEKOVA 24
www.hdpisaca.org
hrvatsko.drustvo.pisaca@zg.htnet.hr

HDFK
HRVATSKO DRUŠTVO FILMSKIH
KRITIČARA
ZAGREB, SAVSKA 131 c/o
KINOTEKA HRVATSKE
www.hdfk.hr
hdfk@hdfk.hr

HDLU
HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
UMJETNIKA
ZAGREB, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BB
www.hdlu.hr
hdlu@hdlu.hr

HDLU DUBROVNIK
HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
UMJETNIKA DUBROVNIK
DUBROVNIK, pp. 347
hdlu-du@net.hr

HDLU ISTRE-PULA
HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
UMJETNIKA ISTRE
PULA, ISTARSKA 30
www.hhdluistre.hr
hdlu.istre@inet.hr

HDLU RIJEKA
 HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
 UMJETNIKA RIJEKA
 RIJEKA, KORZO 28/II
 hdlur@ri.htnet.hr

HULU SPLIT
 HRVATSKA UDRUGA LIKOVNIH
 UMJETNIKA SPLIT
 SPLIT, OBALA HRV. NARODNOG
 PREPORODA 24/I
 www.hulu-split.hr
 hulu-split@st.htnet.hr

HADLU ZADAR
 HRVATSKO AKADEMSKO DRUŠTVO
 LIKOVNIH UMJETNIKA ZADAR
 ZADAR, NABISKUPA VICKA ZMAJEVIĆA 9
 adam.marusic@zd.t-com.hr

HDLU MEĐIMURJA
 HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
 UMJETNIKA MEĐIMURJA
 NEDELIŠĆE-PUŠĆINE, ČAKOVEČKA 2
 smilla.safaric@hotmail.com
 lbunic@inet.hr

HDLU OSIJEK
 HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
 UMJETNIKA OSIJEK
 OSIJEK, JAGIĆEVA 2
 www.hdlu-osijek.hr
 hdlu-osijek@os.t-com.hr

HDLU VARAŽDIN
 HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
 UMJETNIKA VARAŽDIN
 VARAŽDIN, PETRA KREŠIMIRA IV 6.
 www.hdlu-varazdin.hr
 hdlu-varazdin@vz.htnet.hr

HDLU ZAGREB
 HRVATSKO DRUŠTVO LIKOVNIH
 UMJETNIKA ZAGREB
 ZAGREB, SVETOGA MATEJA 40
 http://hdlu-zagreb.hr/
 hdlu.zagreb@outlook.com

ULUPUH
 HRVATSKA UDRUGA LIKOVNIH
 UMJETNIKA PRIMIJENJENIH
 UMJETNOSTI
 ZAGREB, PRERADOVIĆEVA 44/1
 www.ulupuh.hr
 ulupuh@zg.t-com.hr

HDNU
 HRVATSKO DRUŠTVO NAINNIH
 UMJETNIKA
 ZAGREB, TKALČIĆEVA 14
 www.hd-naiva.hr

HDDU
 HRVATSKO DRUŠTVO DRAMSKIH
 UMJETNIKA
 ZAGREB, AMRUŠEVA 19
 www.hddu.hr
 hddu@hddu.hr

UPUH
 UDRUGA PLESNIH UMJETNIKA
 HRVATSKE
 ZAGREB, ŠENOINA 26 (dvorište)
 www.upuh.hr
 zpa@zg.htnet.hr

UPPU PULS
 UDRUGA PROFESIONALNIH PLESNIH
 UMJETNIKA PULS
 ZAGREB, PARK RIBNJAK 1
 www.uppu-puls.hr
 uppu.puls@googlemail.com

HDPBU
HRVATSKO DRUŠTVO PROFESIONALNIH
BALETNIH UMJETNIKA
ZAGREB, ILICA 42/II
www.hdpbu.hr
hdpbu@hdpbu.com

HUIU
HRVATSKO UDRUŽENJE
INTERDISCIPLINARNIH UMJETNIKA
PULA, ZAGREBAČKA 27
www.huiu.hr

HDKDM
HRVATSKO DRUŠTVO KNJIŽEVNIKA ZA
DJECU I MLADE
ZAGREB, TRG SIJEČANJSKIH ŽRTAVA 8
www.hdkdm-klubprvihpisaca.hr
info@hdkdm-klubprvihpisaca.hr

Hrvatsko društvo glazbenih umjetnika
Ilica 42/II, 10000 Zagreb
tel: 01/4847569
gsm: 091/7202735
e-mail: hdgu@hdgu.hr
www.hdgu.hr

Institut za turizam
Vrhovec 5, Zagreb
Tel: 01/3909666
info@iztztg.hr
www.iztztg.hr

ISBN: 978-953-59907-0-3